

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY DZIAŁDOWO.**

CZEŚĆ I

UWARUNKOWANIA STANU ISTNIEJĄCEGO.

OLSZTYN 2000

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DZIAŁDOWO.

Studium opracowano w Zakładzie Urbanistyki i Architektury

Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

10-724 Olsztyn, ul. Heweliusza 10 tel. (089) 523 47 17

Kierownik zespołu i główny projektant:

dr hab. inż. arch. Walerian Wierzchowski prof. UWM
---

upr. urban. nr 1224/91

Projektant prowadzący:

mgr inż. arch. Marek Zagroba

Projektanci:

dr hab. inż. Ziemowit Suligowski, prof. UWM

mgr inż. arch. Magdalena Rafalska

dr inż. Janusz Jasiński

Współpraca:

mgr inż. arch. Kazimierz Burzyński

mgr inż. arch. Monika Czaja

mgr inż. Joanna Żentarska

Konsultacja:

mgr inż. arch. Jadwiga Iwanicka- Wilczyńska

Opracowanie techniczne:

tech. arch. Hanna Rowińska

tech. Bronisław Gadzikowski

**Zespół autorski zmiany studium wprowadzonej zarządzeniem zastępczym Wojewody
Warmińsko - Mazurskiego**

Jednostka wykonawcza:

Biuro Architektoniczno - Urbanistycznym "BDK" s.c.

10-686 Olsztyn, ul. Wilczyńskiego 6G/3

Zespół autorski w składzie:

mgr inż. Adam Syczewski

mgr inż. Michał Karol Sobieraj (POIU Nr G-291/2012)

mgr Marzena Belowska

Wszystkie zmiany w tekście jednolitym studium związane z wprowadzeniem do studium udokumentowanych złóż kopalin, zarządzeniem zastępczym Wojewody Warmińsko - Mazurskiego, (na podstawie §96 i 208 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2017 r. poz. 2126 z późn. zm.)), wyróżnione są czcionką w kolorze zielonym. Nie wyróżniono korekty numeracji stron.

Spis treści:

Wstęp.

- 1. Charakterystyka gminy i jej położenie w regionie.**
- 2. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy.**
  - 2.1 Główne cele rozwoju województwa.
  - 2.2 Najważniejsze uwarunkowania zewnętrzne.
- 2.3 Główne cele rozwoju gminy Działdowo.**
- 3. Zasoby i stan środowiska przyrodniczego.**
  - 3.1 Geomorfologia.
  - 3.2 Warunki klimatyczne.
  - 3.3 Prawne formy ochrony.
  - 3.4 Ocena zasobów i stanu środowiska.
- 4. Wartości kulturowe zagospodarowania obszaru.**
  - 4.1 Rys historyczny opracowywanego obszaru.
  - 4.2 Charakterystyka dziedzictwa kulturowego.
  - 4.3 Charakterystyka budownictwa wsi.
  - 4.4 Sieć drogowa.
  - 4.5 Archeologia.
- 5. Ludność.**
- 6. Stan zagospodarowania obszaru.**
  - 6.1 Mieszkalnictwo.
  - 6.2 Działalność gospodarcza.
  - 6.3 Wyposażenie w usługi.
  - 6.4 Rolnictwo.
  - 6.5 Leśnictwo.
  - 6.6 Turystyka i rekreacja.
- 7. Układ i urządzenia komunikacyjne.**
  - 7.1 Komunikacja drogowa.
  - 7.2 Komunikacja kolejowa.
  - 7.3 Obiekty inżynierskie.
  - 7.4 Stacje paliw.
- 8. Infrastruktura techniczna.**
  - 8.1 Gazownictwo.
  - 8.2 Zaopatrzenie w wodę.
  - 8.3 Gospodarka ściekowa.
  - 8.4 Elektroenergetyka.
  - 8.5 Telekomunikacja i urzędy pocztowe.
- 9. Gospodarka komunalna.**
  - 9.1 Cmentarze.
  - 9.2 Gospodarka odpadkami.

Spis załączonych rysunków:

1. Gmina Działdowo - Położenie gminy w regionie,
2. Gmina Działdowo – Zarys struktury funkcjonalno przestrzennej,
3. Gmina Działdowo – osadnictwo,
4. Gmina Działdowo – szkoły podstawowe,
5. Gmina Działdowo – gimnazja,
6. Gmina Działdowo – ośrodki zdrowia,
7. Gmina Działdowo – układ komunikacyjny.

WSTĘP.

Podstawa prawna opracowania:

- Art.6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym / jednolity tekst Dz. U Nr 15 poz. 139 z 1999 r. /
- Uchwała Rady Gminy Działdowo Nr XXVII/41/97 z dnia 21.11.97 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Działdowo.
- Umowa z dnia 29.06.99 pomiędzy Zarządem Gminy Działdowo , a Akademią Rolniczo – Techniczną (obecnie Uniwersytetem Warmińsko – Mazurskim), reprezentowanym przez Zakład Urbanistyki i Architektury, na wykonanie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Działdowo.

Elaborat studium składa się z następujących elementów:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Działdowo – Część I Uwarunkowania stanu istniejącego - opis i część graficzna, mapy w skali 1:50 000 i 1:25 000
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Działdowo – Część II Kierunki zagospodarowania przestrzennego - opis i część graficzna, mapa w skali 1:50 000 i 1:25 000

Opracowania specjalistyczne i branżowe włączone do elaboratu studium:

- Gmina Działdowo – warunki fizjograficzne – część graficzna,
- Gmina Działdowo – stan i zasoby środowiska kulturowego – opis i część graficzna,
- Gmina Działdowo – gospodarka wodno – ściekowa - opis i część graficzna,
- Gmina Działdowo – układ komunikacyjny - część graficzna,
- Gmina Działdowo – analiza rozmieszczenia ludności i podstawowych usług oświatowo-zdrowotnych - część graficzna,
- Gmina Działdowo – uwarunkowania zewnętrzne, wynikające ze Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Ciechanowskiego oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Działdowa,
- Gmina Działdowo – Gospodarka rolna i leśna - część opisowa.

Materiały wejściowe do studium:

- Miejscowy Plan Ogólny Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Działdowo, opracowane przez Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Ciechanowie,
- Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Ciechanowskiego, opracowane przez Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Ciechanowie,
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Raport – Strategiczny Rozwój Gmin Powiatu Działdowskiego,
- Strategia Rozwoju Gminy Działdowo, opracowane przez Działdowską Agencję Rozwoju S.A.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Działdowo, opracowane w „Atelier Hoffmann” Spółka z o.o.
- Materiały robocze uzyskane od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie,
- Materiały robocze uzyskane w Okręgowej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie,
- Materiały robocze uzyskane w Zarządzie Dróg Wojewódzkich w Olsztynie,
- Materiały robocze uzyskane w Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie,
- Materiały robocze uzyskane w Starostwie Powiatowym w Działdowie,
- Materiały robocze uzyskane w Urzędzie Gminy w Działdowie,
- Warunki fizjograficzne Gminy Działdowo, opracowane przez Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Ciechanowie,
- Opinia weryfikacyjna o ekspertyzie warunków fizjograficznych Gminy Działdowo.

Studium rozpoczęte zostało w 1999 roku , w okresie wprowadzania reformy administracyjnej kraju w tej sytuacji część materiałów, głównie wytycznych administracji i instytucji figuruje jako materiały dotyczące województwa ciechanowskiego i warmińsko-mazurskiego. Dotyczy to również materiałów i uzupełnianych w 1999 i 2000 roku. Nie ma to wpływu na merytoryczną wartość danych, analiz i ocen, gdyż opracowania dotyczące Gminy Działdowo nie jest porównywane do obszaru administracyjnego województwa.

Do współpracy przy opracowaniu Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Działdowo w zakresie kształtowania celów i polityki rozwoju przestrzennego gminy, wójt gminy pani mgr inż. Irena Czarnyszewicz dysygnowała v-ce wójta pana mgr inż. Pawła Cieślińskiego oraz pana Jana Anzell.

Wyżej wymienione osoby odbyły szereg spotkań z zespołem projektowym, na których omówione zostały wszystkie główne zagadnienia związane z opracowywanym studium.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, ZGODNIE Z ART.6 USTAWY Z 7 LIPCA 1994 R. O ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM, NIE JEST PRZEPISEM GMINNYM I NIE STANOWI PODSTAWY DO WYDANIA DECYZJI O WARUNKACH ZABUDOWY I ZAGOSPODAROWANIA TERENU.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zostało uchwalone przez Radę Gminy w Działdowie uchwałą Nr ..... z dnia .....20.... roku

1. Charakterystyka gminy i jej położenie w regionie.

Podstawowe dane o gminie.

Powierzchnia gminy	27370 ha	100,00 %
gdzie:		
• Użytki rolne:	20073 ha	73,34 %
- grunty orne	15566 ha	
- sady	26 ha	
- łąki	3139 ha	
- pastwiska	1342 ha	
• Użytki leśne	4718 ha	17,24 %
• Grunty zabudowane	1611 ha	5,89 %
• Tereny różne	11 ha	0,04 %
• Nieużytki	700 ha	2,55 %
• Wody	257 ha	0,94 %

Ludność Gminy	10 325
Gęstość zaludnienia	37,6 osób / km ²

Gmina Działdowo położona jest w południowej części województwa warmińsko – mazurskiego, w powiecie działdowskim – około 80 km od Olsztyna. Siedziba Urzędu Gminy znajduje się w mieście Działdowo. Wiodącą funkcją gminy jest rolnictwo oraz obsługa ludności i rolnictwa. Funkcją uzupełniającą jest eksploatacja surowców mineralnych (kruszywa) i związany z nią przemysł. Gminy sąsiadujące to: Dąbrówno, Rybno, Płońska, Iłowo – Osada, Kozłowo oraz miasto Działdowo w woj. warmińsko – mazurskim, oraz gm. Kuczbork w woj. mazowieckim.

Gmina leży w pobliżu drogi relacji Warszawa – Gdańsk, zaś miasto Działdowo jest jednym z ważniejszych węzłów kolejowych w Polsce. Trasa kolejowa Warszawa – Gdańsk przebiega przez teren gminy.

L. P.	Nazwa wsi	Sołectwa
1	Burkat	Jest
2	Bursz	Nie ma
3	Drzazgi	Nie ma
4	Filice	Jest
5	Gnojenko	Jest
6	Gnojno	Jest
7	Gąsiorowo	Jest
8	Grzybiny	Jest
9	Jankowice	Jest
10	Kisiny	Jest
11	Kłęczkowo	Jest
12	Kolgartowo	Włączono w granice miasta Działdowo
13	Komorniki	Jest
14	Kramarzewo	Jest
15	Krasnołąka	Jest
16	Księży Dwór	Jest
17	Kurki	Jest
18	Lipówka	Jest
19	Malinowo	Jest sołectwo, ale nie ma urzędującego sołtysa
20	Myślęta	Jest
21	Mosznica	Jest
22	Niestoja	Jest
23	Petrykozy	Jest
24	Pierławki	Jest
25	Požary	Jest
26	Prusinowo	Nie ma
27	Rywociny	Jest
28	Rudolfowo	Nie ma
29	Ruszkowo	Jest
30	Sękowo	Jest
31	Sławkowo	Nie ma
32	Turza Wielka	Jest
33	Uzdowo	Jest
34	Wilamowo	Nie ma
35	Wysoka	Jest
36	Zakrzewo	Jest

2. Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy.

Gmina Działdowo, z ośrodkiem powiatowym w mieście Działdowo, znajduje się w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego.

Podstawowe uwarunkowania zewnętrzne rozwoju Gminy Działdowo wynikają z informacji zawartych w „Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Ciechanowskiego” (Syntetyczna informacja dotycząca uwarunkowań i możliwości rozwoju województwa) sporządzonego przez Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Ciechanowie w 1997 roku.

2.1 Główne cele rozwoju województwa.

Cele rozwoju województwa wynikają zarówno z kierunków polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jak również z uwarunkowań przestrzennego zagospodarowania województwa.

Analiza rozpoznanych w województwie uwarunkowań pozwala na sformułowanie wiodących celów rozwoju. Są to:

- podniesienie poziomu ekonomicznego województwa,
- poprawa jakości życia mieszkańców,
- ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- rozwój i usprawnienie systemów infrastruktury technicznej.

2.2 Najważniejsze uwarunkowania zewnętrzne.

Uwarunkowania zewnętrzne wynikają z:

- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Działdowa.
  - Przez teren gminy przechodzi krajowa magistrala kolejowa Warszawa – Gdańsk z połączeniami do Olsztyna i Lidzbarka Welskiego oraz skrzyżowanie dróg wojewódzkich nr 544 Mława – Lidzbark, nr 545 do Nidzicy i nr 542 do Ostródy.
- Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Ciechanowskiego.

- Postulaty dotyczące rolnictwa.

Na terenach należących do Gminy Działdowo, o korzystnych warunkach przyrodniczo – rolniczych postuluje się rozwój większych gospodarstw o charakterze fermerskim lub o mniejszym areale gospodarstw specjalistycznych.

Na terenach wrażliwych na antropopresję, preferuje się rozwój rolnictwa opartego o ekologiczne zasady gospodarowania.

Na obszarach o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, postuluje się rozwój agroturystyki. Wraz z rozwojem rolnictwa w oparciu o wytworzone produkty rolne powinno rozwijać się przetwórstwo rolno-spożywcze i przechowalnictwo. Z uwagi na znaczne obszary upraw ziemniaka, nowe zakłady przetwórstwa lub przechowalnie winny uwzględniać istniejące zasoby surowca.

- Postulaty dotyczące przemysłu.

Większość zakładów przemysłowych skoncentrowana jest w ośrodku gminnym. Dominuje przemysł oparty o surowce lokalne, takie jak produkty rolne, drewno, surowce mineralne.

Dalszy rozwój przemysłu w mieście i gminie powinien być oparty o następujące kierunki polityki przestrzennej:

- preferowanie rozwoju zakładów małych i średniej wielkości, bazujących na surowcach lokalnych przy zastosowaniu technologii bezpiecznych dla środowiska przyrodniczego,
- preferowanie przemysłów o swobodnych warunkach lokalizacji i czystej technologii,
- preferowanie rozwoju drobnej wytwórczości na terenach wiejskich w celu przełamania ich monofunkcyjności i stworzenia miejsc pracy poza rolnictwem.

2.3 Główne cele rozwoju Gminy Działdowo.

Główne cele rozwoju gminy , wynikają z zapisów dokonanych w „Strategii rozwoju gminy Działdowo”, sporządzonej przez Działdowską Agencję Rozwoju S.A. w lipcu 2000 roku.

Sugerowany jest tu główny i strategiczny cel: ***Poprawa warunków życia mieszkańców gminy. Dążenie do osiągnięcia tego celu odbyć się winno między innymi poprzez poprawę warunków działalności przedsiębiorstw.***

Cel główny podlega konkretyzacji poprzez cele szczegółowe, które wywodzą się z diagnozy potencjału gminy i problemów rozwojowych gminy. Są to cele związane z: rozwojem infrastruktury technicznej i społecznej, rozwojem przedsiębiorczości na terenie gminy, ochroną przyrody, działaniami związanymi z ograniczaniem bezrobocia. Część tych celów jest ze sobą powiązanych, a niektóre wzajemnie się wykluczają, wymaga to jednak trudnych wyborów władz gminnych.

3. Zasoby i stan środowiska przyrodniczego.

3.1 Geomorfologia.

Obszar Gminy Działdowo położony jest w obrębie dwóch mezoregionów. Przeważająca znacznie część terenu obejmująca centralny i południowy obszar to mezoregion Wzniesień Mławskich wchodzący w skład makroregionu Niziny Północnomazowieckiej. Stosunkowo niewielki obszar położony w północnej części gminy należy z kolei do mezoregionu zwanego Garbem Lubawskim, który stanowi fragment makroregionu Pojezierza Chełmińsko – Dobrzyńskiego.

Wydzielono następujące jednostki geomorfologiczne:

Wysoczyzna morenowa falista.

Jest to obszar wyniesiony od ok. 150 do ok. 200 m n.p.m. i obejmujący tereny położone w centralnej i południowej części gminy. Wysoczyzna ta posiada obecnie charakter lekko falistej (miejscami prawie płaskiej) równiny o nachyleniu powierzchni tylko lokalnie przekraczającym 5%.

Cały obszar wysoczyzny urozmaicają nacinające go płytkie i dość szerokie dolinki pochodzenia fluwialnego i fluwialno-denudacyjnego. Największą z nich jest dolina rzeki Działdówki.

Wysoczyzna morenowa pagórkowata.

Obejmuje stosunkowo niewielki fragment obszaru w północnej części gminy wyniesiony od ok. 180 do ok. 225 m n.p.m. Genetycznie obszar ten związany jest z budującą działalnością lądolodu ostatniego zlodowacenia (bałtyckiego) i charakteryzuje się nieco bardziej urozmaiconą rzeźbą i większymi nachyleniami powierzchni przekraczającymi często 5 %, niż było to w przypadku poprzednio opisanej wysoczyzny. Obserwuje się tu występowanie dość rozległych i głębokich obniżen pochodzenia wytopiskowego oraz mocno wciętych w powierzchnię wysoczyzny form dolinnych utworzonych wskutek niszczącej działalności wód powierzchniowych i czynników denudacyjnych.

Równina sandrowa.

Zajmuje północną część terenu opracowania położoną pomiędzy obszarami wysoczyznowymi. Obszar ten wyniesiony jest od ok. 160 do ok. 195 m n.p.m. i pod względem morfologicznym stanowi prawie płaską powierzchnię równinną (spadki w przewadze poniżej 2%), położoną na szlaku odpływu wód glacialnych. Genetycznie jest to część dużej powierzchni sandowej związanej z odpływem wód sprzed czoła lądolodu bałtyckiego. Powierzchnię tą urozmaicają płytko wcięte doliny rzeczne oraz obniżenia terenowe o charakterze wytopiskowym i dość licznie występujące tu niewielkie zagłębienia bezodpływowe.

Warunki geologiczne – gruntowe

Pod względem geologicznym opracowany teren położony jest w obrębie Niecki Mazowieckiej, wypełnionej utworami kredy, trzeciorzędu i czwartorzędu, których miąższość waha się od około 220 m w zachodniej części gminy, 150 – 170 m w rejonie miasta Działdowa, do około 40 m we wschodniej części.

Wśród utworów występujących na terenie gminy przypowierzchniowo (do głębokości 4,5 m) wyróżniono:

- Utwory plejstocénskie.
  - gliny morenowe zlodowacenia środkowopolskiego, wykształcone w postaci glin piaszczystych i piasków gliniastych oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe i lodowcowe wykształcone jako piaski różnoziarniste z domieszką i przewarstwieniami żwirów z otoczkami oraz podrzędnie przewarstwieniami pyłów i pyłów piaszczystych. Gliny zalegają na powierzchni nieregularnymi płatami bądź płytko w podłożu piasków.
  - piaski i żwiry z głazami budujące środkowopolskie wzgórza moren czołowych oraz piaski i żwiry budujące wały ozów o miąższości przeważnie powyżej 4,5 m.
  - piaski ze żwirem lodowcowe wykształcone przeważnie w postaci piasków drobnych, pospółek i żwirów oraz lokalne występujące gliny z okresu zlodowacenia bałtyckiego, o miąższości przeważnie powyżej 4,5 m.
  - piaski i żwiry wodnolodowcowe zlodowacenia bałtyckiego (faza leszczyńska i poznańska) wykształcone w postaci piasków grubych, średnich i żwirów, rzadziej piasków drobnych.

Opisane utwory plejstocénskie są gruntami nośnymi i nie stanowią ograniczeń w bezpośrednim posadowieniu budynków.

- Utwory holocénskie.
  - rzeczno-bagienne i deluwialne utwory wypełniające dna dolin rzecznych i obniżen, wykształcone w postaci torfów, namulów, piasków drobnych i średnich z domieszką humusu.

Utwory te są w przewadze utworami nienośnymi i słabonośnymi i nie nadają się do bezpośredniego posadowienia budynków.

Gmina Działdowo dysponuje stosunkowo dużą bazą zasobów kruszyw naturalnych. Udokumentowanych w kategorii przemysłowej jest sześć złóż:

1. Złoże pospółki „Grzybiny”, o średniej miąższości 6 m;
2. Złoże pospółki „Myślęta”;
3. Złoże pospółki „Gnojno” o średniej miąższości 6,7 m;

4. Złoże pospółki „Filice” o średniej miąższości 5,8 m;
5. Złoże pospółki „Komorniki”. Eksploatację tego złoża prowadzono do końca 1975 r.;
6. Złoże pospółki „Rywociny – Kęczewo”.

Udokumentowane złoża kopalin na terenie gminy Działdowo wprowadzone zarządzeniem zastępczym Wojewody Warmińsko - Mazurskiego.

Lp.	Nazwa złoża /Miejscowość	Rodzaj surowca	Organ zatwierdzający dokumentację	Decyzja zatwierdzająca dokumentację		Zasoby bilansowe złoża [tyś ton]	Powierzchnia złoża [ha]
				znak	data		
1	Filice	Kruszywa naturalne	Prezes Centralnego Urzędu Górniczego	SM/012/M/2728/72	30.12.1972 r.	2747	29,80
2	Filice II	Kruszywa naturalne	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ.GW.7414-68/10	11.10.2010 r.	604	7,02
3	Filice IV	Kruszywa naturalne	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ.GW.7427.24.2012	30.04.2012 r.	233	6,63
4	Gnojenko	Kruszywa naturalne	Wojewoda Ciechanowski	OSL.IV.7520/85/98	23.12.1998 r.	79	3,37
5	Gnojenko III	Kruszywa naturalne	Starosta Działdowski	Ro.7520-9/02	10.02.2003 r.	58	0,49
6	Gnojenko III-1	Piaski i żwiry	Starosta Działdowski	RO.6528.7.2012	06.07.2012 r.	82	0,54
7	Gnojenko IV	Piaski i żwiry	Starosta Działdowski	RO.6528.1.2015	10.09.2015 r.	209	1,39
8	Gnojno	Kruszywa naturalne	Starosta Działdowski	Ro.6528.1.2011	12.04.2011 r.	210	1,87
9	Gnojno I	Piaski i żwiry	Starosta Działdowski	RO.6528.9.2012	06.07.2012 r.	42	0,92
10	Gnojno II	Piaski i żwiry	Starosta Działdowski	RO.6528.10.2012	07.08.2012 r.	188	1,92
11	Gnojno-Petrykozy I	Kruszywa naturalne	Prezes Centralnego Urzędu Górniczego	KZK/012/K/3881/78/79	30.03.1979 r.	1532	11,28
12	Gnojno-Petrykozy-pole W	Kruszywa naturalne	Prezes Centralnego Urzędu Górniczego	OSL/IV.7520/3/98	13.01.1998 r.	118	1,68
13	Grzybiny I	Kruszywa naturalne	Wojewoda Warmińsko-Mazurski	ŚR.II.7414/21/05	12.10.2005 r.	606	17,98

14	Grzybiny II	Kruszywa naturalne	Wojewoda Warmińsko-Mazurski	OŚR/O.II.7514/27-26/99	09.09.1999 r.	b.d.	6,24
15	Grzybiny III	Kruszywa naturalne	Wojewoda Warmińsko-Mazurski	ŚR.II.7414/2/05	19.01.2005 r.	558	13,91
16	Grzybiny IV	Kruszywa naturalne	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ.GW.7514-73/09	19.11.2009 r.	530	5,90
17	Grzybiny V	Kruszywa naturalne	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ-GW.7427.4.2011	22.02.2011 r.	593	14,12
18	Grzybiny VI	Kruszywa naturalne	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ-GW.7427.61.2011	25.11.2011 r.	1466	24,15
19	Grzybiny VII	Piaski i żwiry	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	GW.7427.66.2014	12.11.2014 r.	767	5,02
20	Grzybiny-Kalborka	Kruszywa naturalne	Prezes Centralnego Urzędu Górniczego	KZK/012/4626/83	08.08.1983 r.	2051	83,79
21	Jankowice	Kruszywa naturalne	Wojewoda Warmińsko-Mazurski	OŚR/O.II.7414/17-32/01	17.12.2001 r.	953	8,16
22	Jankowice II	Kruszywa naturalne	Wojewoda Warmińsko-Mazurski	ŚR.II.7414/9/02	12.09.2002 r.	451	8,61
23	Kalborka-Mosznica	Kruszywa naturalne	Minister Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnych	KZK/012/5411/1988	18.11.1988 r.	21475	132,79
24	Komorniki	Kruszywa naturalne	Prezes Centralnego Urzędu Górniczego	KZK/012/M/1572/65	19.03.1965 r.	1985	24,71
25	Myśłeta	Kruszywa naturalne	Prezes Centralnego Urzędu Górniczego	KZK/012/K/2078/69	08.12.1969 r.	438	7,76
26	Myśłeta II	Kruszywa naturalne	Minister Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnych	KZK/012/J/6006/92	03.06.1992 r.	525	23,05
27	Niechłonin II	Kruszywa naturalne	Wojewoda Ciechanowski	OSL.IV.7520/44/97	04.09.1997 r.	155	2,46
28	Niestoja	Piaski skaleniowo-kwarcowe	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	GW.7427.56.2014	29.09.2014 r.	431	3,31
29	Rywociny I	Kruszywa naturalne	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ.GW.7414-42/07/08	01.02.2008 r.	896	7,95
30	Rywociny II	Kruszywa naturalne	Starosta Działdowski	Ro.7520-19/09	17.07.2009 r.	126	1,05

31	Rywociny-Kęczewo	Kruszywa naturalne	Prezes Centralnego Urzędu Górniczego	SM/012/M/2398/71	09.06.1971 r.	1814	13,88
32	Wysoka I	Kruszywa naturalne	Minister Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnych	KZK/012/W/5678/89/90	25.05.1990 r.	b.d.	0,37
33	Wysoka II	Kruszywa naturalne	Starosta Działdowski	Ro.7520-4/10	09.04.2010 r.	220	1,88
34	Wysoka III	Piaski i żwiry	Starosta Działdowski	RO.6528.7.2013	10.12.2013 r.	212	1,69
35	Wysoka IV	Piaski skaleniowo-kwarcowe	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	GW.7427.46.2014	25.08.2014 r.	601	5,13
36	Żabiny	Kruszywa naturalne	Prezes Centralnego Urzędu Górniczego	KZK/012/M/1584/65	02.06.1965 r.	5386	83,89
37	Żabiny I	Kruszywa naturalne	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego	OŚ.GW.7514-56/08	02.12.2008 r.	726	21,73

źródło:

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa (www.pgi.gov.pl)

Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.XII 2016 r. Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy Warszawa 2017

Gleby

Na terenie Gminy Działdowo ok. 73% gruntów stanowią użytki rolne. Dominują gleby brunatne i brunatne wyługowane, z mniejszym udziałem gleb bielicówych i czarnych (wysoczyzna polodowcowa). Dna dolin rzecznych oraz obniżen wypełniają gleby torfowe, murszowe i czarne ziemie.

Około 50 % gleb stanowią gleby żyzne, o właściwej strukturze i o na ogół właściwych stosunkach wodno-powietrznych, wytworzone z piasków gliniastych mocnych i piasków gliniastych mocnych pylastych oraz piasków gliniastych mocnych przechodzących płytko w piaski gliniaste lekkie na średniogłębokiej glinie lekkiej.

Gleby te należą do kompleksu żyniego bardzo dobrego i żyniego dobrego, rzadziej do kompleksu pszennego dobrego, a lokalnie do zbożowo-pastewnego mocnego. Gleby kompleksu żyniego bardzo dobrego i żyniego dobrego występują

w zwartych i stosunkowo rozległych obszarach, w rejonie wsi: Ruszkowo – Uzdowo – Kramarzewo – Turza Wielka, Kisiny – Wierzbowo, Rudolfowo – Pierławki.

Gleby kompleksu pszennego dobrego występują w południowej części gminy przeważnie jako niewielkie enklawy wśród słabszych kompleksów, tworząc w rejonie wsi Kisiny – Kurki nieco większy i zwarty obszar, natomiast gleby kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego występują lokalnie w okolicach wsi: Kurki, Kolgartowo, Kramarzewo, Burkat.

Lasy

Około 17 % powierzchni gminy zajmują lasy, przy czym 87,6 % tej powierzchni przypada na lasy państwowe. W porównaniu ze średnią lesistością kraju wynoszącą 27,3 %, lesistość omawianej gminy jest niska.

Lasy Gminy Działdowo należą w większości do Krainy Mazowieckiej, okręg północno-mazowiecki, a tylko niewielkie kompleksy leśne położone w północnej części gminy do Krainy Pojezierza Pomorskiego, okręg iławski.

Większość lasów gminy jest mało atrakcyjna z punktu widzenia rekreacji. Wyjątek stanowi kompleks leśny zajmujący stosunkowo niewielką powierzchnię, położony na północny-wschód od miasta Działdowa. Są to lasy o dużych walorach krajobrazowych, unikalne w skali gminy (siedlisko lasu mieszanego odporne na niszczenie, duże zróżnicowanie gatunków i wieku drzewostanów). Jednakże ze względu na ograniczoną chłonność wynikającą ze stosunkowo małej powierzchni tego kompleksu leśnego wskazane jest ograniczenie penetracji do wytyczonych szlaków i przejść.

Wody powierzchniowe

Obszar Gminy Działdowo znajduje się w obrębie dorzecza rzeki Drwęcy i rzeki Narwi.

Dorzecze Drwęcy.

Obejmuje stosunkowo niedużą powierzchnię terenu położoną w północno-zachodniej części gminy, skąd odpływ wód powierzchniowych skierowany jest generalnie w kierunku zachodnim do doliny rzeki Wel (bezpośredni dopływ rzeki Drwęcy). Lokalnymi odbiornikami wód powierzchniowych z tego obszaru są również dość często występujące tu drobne zagłębienia bezodpływowe oraz nieliczne lecz rozległe i na ogół podmokłe obniżenia terenowe częściowo

wypełnione wodą (np. jezioro Straszewo). W związku z niewielkimi nachyleniami powierzchni i rzadką siecią ukierunkowanych odpływów wód powierzchniowych, obszar ten charakteryzuje się niezbyt dobrymi warunkami odwodnienia.

Rzeka Wel, która jest tu generalnym odbiornikiem większości wód powierzchniowych, przepływa fragmentarycznie przez teren opracowania na niewielkim odcinku wzdłuż jego zachodniej granicy. Według informacji uzyskanych od mieszkańców gminy rzeka na tym odcinku nie wylewa poza obręb tarasu zalewowego. W trakcie prac terenowych na badanym odcinku jej biegu nie stwierdzono również zanieczyszczenia wód rzeki.

Dorzecze Narwi.

Obejmuje przeważającą znacznie część obszaru gminy skąd odpływ wód powierzchniowych skierowany jest siecią dolinek bocznych do doliny głównej rzeki Działdówki (górna Wkra). W związku z na ogół większymi nachyleniami powierzchni, jak również lepiej rozwiniętą siecią dolin, obszar ten charakteryzuje się nieco lepszymi warunkami odwodnienia w porównaniu do obszaru zlewni rzeki Wel.

Rzeka Działdówka zbierając wszystkie wody powierzchniowe z obszaru swej zlewni przepływa w przybliżeniu równoleżnikowo w południowej części terenu opracowania. Na odcinku tym rzeka płynie dość szeroką, zabagnioną doliną o zmiennej szerokości dna z charakterystycznymi przewężeniami w rejonie Działdowa i miejscowości Zakrzewo.

Wody gruntowe

Wyróżniono dwie strefy obszarów o odmiennym charakterze występowania zwierciadła wód gruntowych, związanym ze zróżnicowaniem przepuszczalności utworów przypowierzchniowych:

1. Strefa występowania ciągłego poziomu wód gruntowych o swobodnym zwierciadle.

Obejmuje wody gruntowe utrzymujące się w przepuszczalnych utworach czwartorzędowych, o dobrych warunkach infiltracyjnych, budujących dna dolin, obniżen, obszar równiny sandrowej i fragmenty wysoczyzny morenowej.

Woda gruntowa utrzymuje się tu w przepuszczalnych piaszczystych osadach holoceniowych i plejstoceniowych, przy czym wody holoceniowe występujące w dnach dolin i obniżeniach kontaktują się z wodami plejstoceniowymi na obszarach poza dolinnych (sandru oraz wysoczyzny) i są hydrostatycznie ze sobą związane wykazując ściśle uzależnienie okresowych wahań zwierciadła wody od wysokości stanu wody w rzekach. Im dalej od den dolin rzecznych, tym mniejsza jest ta zależność i wahania okresowe są w większym stopniu uzależnione od wielkości i intensywności opadów atmosferycznych. Głębokość występowania zwierciadła wody gruntowej wiąże się tu ściśle z wyniesieniem terenu n. p. m. i waha się od poniżej 1 m do powyżej 4 m od powierzchni terenu. Najpłytsze występowanie zwierciadła wody związane jest z osadami holoceniowymi w obrębie den dolin i obniżeniach, gdzie woda gruntowa występuje z reguły płycej niż 2 m i miejscami bezpośrednio na powierzchni terenu w formie podmokłości. Na obszarach sandru i wysoczyzny zwierciadło wody zalega w osadach plejstoceniowych na ogół głębiej niż 2 m od powierzchni terenu i w miarę wzrostu wysokości bezwzględnych obniża się do głębokości większej niż 4 m wykazując ścisłą zależność od konfiguracji terenu. Na podstawie informacji uzyskanych od miejscowych użytkowników studni można stwierdzić, że wahania zwierciadła wód tego poziomu w skali rocznej i w przekroju wieloletnim zamykają się w granicach 0,5 – 1,5 m.

2. Strefa występowania wód gruntowych o zwierciadle nieciągłym, gdzie ciągłość zwierciadła wody może ulegać zakłóceniom.

Zasięg tej strefy związany jest z powierzchniowym występowaniem (bądź też płytko w podłożu) utworów o utrudnionej przepuszczalności i gorszych warunkach infiltracyjnych tj. glin zwałowych, związane jest z przewarstwieniami piaszczystymi, które mogą występować na różnych głębokościach (wody śródglinowe o zwierciadle napiętym). W obrębie tej strefy zwierciadło wody może również utrzymywać się w utworach piaszczystych w stropie słaboprzepuszczalnych glin (wody naglinowe o zwierciadle swobodnym).

Wahania zwierciadła wód gruntowych tego typu uzależnione są głównie od intensywności i wielkości opadów atmosferycznych. Z informacji uzyskanych od miejscowej ludności wynika, że niektóre studnie gospodarcze czerpiące wodę z tych poziomów odczuwają w okresie suszy jej niedobór. Z kolei podczas intensywnych opadów względnie roztopów wiosennych należy się liczyć z możliwością występowania w obrębie tej strefy płytkich wód przypowierzchniowych tzw. Wierzchówek utrzymujących się blisko powierzchni terenu (w stropie glin), głównie na obszarach równinnych o utrudnionym odpływie wód opadowych.

3. Informacja o możliwości zaopatrzenia w wodę.

Podstawę obecnego zaopatrzenia ludności w wodę pitną i do celów gospodarczych stanowią ujęcia I-ego poziomu wód gruntowych w studniach kopanych. W związku z możliwością występowania zanieczyszczeń bakteriologicznych związanych z często płytkim występowaniem wody gruntowej i brakiem warstwy izolującej, jak również ze względu na niejednokrotnie zbyt małą wydajność niektórych ujęć (zwłaszcza w okresach suchych), wody tego poziomu na ogół nie nadają się jako źródło zaopatrzenia w wodę do celów pitnych. Dla polepszenia tej sytuacji należałoby zaopatrzyć ludność w wodę z głębszych czwartorzędowych poziomów wodonośnych poprzez rozbudowę istniejącej sieci wodociągowej, bądź budowę nowych głębszych ujęć.

W związku z dość znaczną miąższością czwartorzędu należy się spodziewać na terenie gminy występowania jednego lub nawet kilku głębszych międzymorenowych poziomów wodonośnych utrzymujących się w warstwach piaszczysto-żwirowych. Głębsze (międzymorenowe) poziomy wodonośne są na ogół dość zasobne w wodę. Mogą one co prawda występować na zmiennej głębokości (od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów), a wydajności z poszczególnych ujęć zależą od miąższości i wykształcenia litologicznego warstwy nawodnionej. Zwierciadło wody gruntowej poziomów międzymorenowych jest z reguły pod ciśnieniem hydrostatycznym i stabilizuje się blisko powierzchni terenu, a jakość wody pod

względem bakteriologicznym i fizykochemicznym na ogół nie budzi większych zastrzeżeń poza często ponadnormatywną zawartością związków żelaza i manganu, co jest typowym zjawiskiem dla wód czwartorzędowych.

3.2 Warunki klimatyczne.

Gmina Działdowo, znajduje się w klimatycznej „dzielnicy mazurskiej”. Jest to poza obszarami góorskimi najchłodniejsza dzielnica klimatyczna Polski. Swoim zasięgiem obejmuje całe Pojezierze Mazurskie. Gmina Działdowo znajduje się w jej skrajnie południowej części, stąd też warunki klimatyczne są tu łagodniejsze niż w rejonie Suwałk, który również znajduje się w tej samej „dzielnicy”.

Na obszarze gminy notuje się ok. 50 dni mroźnych oraz ok. 130 dni przymrozkowych. Suma opadów w ciągu roku waha się od 500 do 600 mm. Pokrywa śnieżna zalega do 90 dni. Cechą charakterystyczną opisywanej dzielnicy jest duża ilość silnych wiatrów. Długość okresu wegetacyjnego wynosi mniej niż 160 dni.

Warunki klimatyczne Gminy Działdowo, scharakteryzowano na podstawie danych meteorologicznych ze stacji Lidzbark (Działdowski, Welski) oraz Mława. Za bardziej reprezentatywne dla badanego terenu, uznano dane ze stacji Lidzbark, zaś dane ze stacji Mława, potraktowano jako uzupełniające.

Stosunki opadowe, scharakteryzowano w oparciu o materiał obserwacyjny ze stacji w Lidzbarku, Klonowie, Rudzie, Sławkowie i Mławie. Dwie spośród wymienionych stacji, a mianowicie pierwsza i ostatnia, znajdują się poza analizowanym terenem, zaś pozostałe w jego obrębie.

Temperatura.

Średnia roczna temperatura na badanym terenie wynosi 6,8 °C. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca kształtuje się na poziomie 17,5 °C (lipiec), natomiast najchłodniejszego – 4,3 °C (luty, na stacji Mława – styczeń).

Wilgotność powietrza i mgły.

Średnia roczna wilgotność powietrza wynosi ok. 81 %. Największe wartości wilgotności względnej, obserwowane są w chłodnej porze roku od września do marca – z maksimum w grudniu (ok. 90 %). Najniższe wartości wilgotności

względnej, obserwowane są od kwietnia do sierpnia, z minimum w czerwcu (ok. 69 %).

Średnio w ciągu roku, na analizowanym obszarze obserwuje się ok. 61 dni z mgłą (znacznie mniej na stacji meteorologicznej w Mławie – 42).

Mgły najczęściej notowane są w listopadzie – 9,4 dnia, zaś najrzadziej w czerwcu – 0,6 dnia.

Na stacjach meteorologicznych, notowane są jedynie mgły ograniczające widzialność poziomą do 1 km od stacji, natomiast nie są notowane mgły lokalne, występujące na całym badanym obszarze.

Zachmurzenie.

Średnie roczne zachmurzenie kształtuje się na poziomie 6,9 stopnia – w skali 11-stopniowej (0 - 10). Jest ono nieco wyższe od przeciętnego dla Polski (6,4).

Listopad jest miesiącem w którym w ciągu roku notuje się największe zachmurzenie (średnio 5,5). Drugorzędne minimum zachmurzenia obserwuje się w czerwcu (średnio 5,8).

W ciągu roku na badanym obszarze notuje się ok. 30 dni pogodnych tj. takich w których średnie dobowe zachmurzenie nie przekracza 2 stopni. Dni takie występują najczęściej we wrześniu (5,2 dnia), zaś najrzadziej w listopadzie.

Opady atmosferyczne.

Na terenie gminy Działdowo notuje się 340 – 360 mm opadu w okresie wegetacyjnym (IV – IX), zaś w skali roku ilości rzędu 520 – 580 mm. W porównaniu do innych części kraju, jest to ilość niewielka.

Największe miesięczne sumy opadów obserwuje się w lipcu (ok. 78 mm), zaś najmniejsze w lutym (rzędu 23 – 28 mm). Opady letnie, różnią się od zimowych długością i natężeniem. Latem są one często krótkotrwałe, o dużym natężeniu, zaś zimą długotrwałe o niewielkim natężeniu.

Stosunki wietrzne.

Na opisanym terenie zdecydowanie dominują w ciągu roku wiatry zachodnie, które w stanowiły blisko 20 % wszystkich notowanych wiatrów.

Również często obserwowano wiatry wschodnie – ok.16 % przypadków. Najrzadziej na badanym obszarze, obserwowane są wiatry z północnej ćwiartki horyzontu (minimum: północno-wschodnie – 4,4 % przypadków).

Gmina Działdowo posiada stosunkowo niewielką powierzchnię terenów charakteryzujących się niekorzystnymi warunkami klimatu lokalnego. Zaliczyć należy do nich przede wszystkim obszary położone w obrębie doliny Działdówki oraz innych dolin cieków jak również wilgotne obniżenie terenowe.

Mało korzystnymi warunkami klimatu lokalnego, cechują się obszary o okresowo płytkim zaleganiu wód przypowierzchniowych (największe powierzchnie w rejonie Sławkowa). Są to mało korzystne warunki dla zabudowy mieszkaniowej, lecz możliwe do wykorzystania rolniczego.

Tereny o glebach piaszczystych, zajmujące znaczne powierzchnie na północny – wschód i południowy – zachód od Działdowa są mało korzystne dla zagospodarowania ich rolniczo, jednak są one bez przeciwwskazań dla budownictwa mieszkaniowego.

Korzystnymi warunkami klimatycznymi cechują się obszary leśne gminy Działdowo, znajdujące się poza dolinami, a także tereny bezpośrednio do nich przyległe. Gorszymi warunkami klimatycznymi charakteryzują się lasy porastające doliny, szczególnie z uwagi na niekorzystne w ich obrębie warunki termiczno-wilgotnościowe.

3.3 Prawne formy ochrony przyrody.

Rezerваты przyrody i użytki ekologiczne:

Na terenie gminy nie ma rezerwatów przyrody. Istnieją jednak tereny leśne pełniące funkcje klimatyczne, ekologiczne i ochronne, dla których ogranicza się działalność gospodarczą i rekreacyjną.

Ochronie podlegają również:

- obszary chronionego krajobrazu w północno – zachodniej części gminy w rejonie na południowy – zachód od wsi Grzybiny, oraz obszar chronionego krajobrazu położony w południowej części gminy w rejonie na południe od drogi Petrykozy – Rywoczyny – Zakrzewo – Wierzbowo (zgodnie z Uchwałą Nr 59 / X / 90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ciechanowie w

sprawie wyznaczania obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa ciechanowskiego).

- dolina rzeki Działdówki stanowiąca ponadregionalny system ekologiczny,
- dolina rzeki Wel stanowiąca regionalny system ekologiczny,
- dolinne ciągi ekologiczne rzeki Szkotówki i Pierławki wraz z zielenią towarzyszącą.

Pomniki przyrody.

Ochroną przyrody objęte są drzewa:

- 2 olsze czarne w Malinowie na terenie parku przyszkolnego,
- 2 jesiony wyniosłe w Księżym Dworze na terenie parku zabytkowego,
- lipa drobnolistna w Gąsiorowie na terenie parku zabytkowego.

Aleje zabytkowe.

- aleja lip drobnolistnych – 45 sztuk w Kramarzewie na terenie parku zabytkowego,
- aleja lipowo – klonowa (173 lipy drobnolistne i 47 klonów) wzdłuż drogi Działdowo – Księży Dwór,
- aleja 481 sztuk lip drobnolistnych, 28 sztuk jesionów wyniosłych, 33 sztuki klonów pospolitych wzdłuż drogi Uzdowo – Nidzica do granicy województwa,
- aleja 701 sztuk lip drobnolistnych, 31 sztuk klonów pospolitych wzdłuż drogi Uzdowo –Gralewo stacja kolejowa,
- aleja 890 sztuk lip drobnolistnych, 270 sztuk klonów pospolitych wzdłuż drogi Działdowo – Uzdowo – Dąbrówno do granicy województwa,
- aleja 290 sztuk lip drobnolistnych wzdłuż drogi Działdowo – Malinowo,
- aleja 30 sztuk lip wzdłuż drogi dojazdowej do Zespołu Szkół Rolniczych w Malinowie.

Parki zabytkowe.

- Park krajobrazowy w Burszu – o powierzchni 0,99 ha. W skład roślinności wchodzi: 12 gatunków drzew i 90 sztuk krzewów liściastych. Do elementów parkowych zalicza się również mały staw o powierzchni 0,03 ha.

- Park krajobrazowy w Gąsiorowie – o powierzchni 1,80 ha. Na roślinność parku składa się 18 gatunków drzew i krzewów liściastych.
- Park w Gnojnie - o powierzchni 3,69 ha. Głównymi drzewami parku są: lipy, klony, jesiony, graby, świerki i brzozy. W skład parku wchodzi 2 stawy o łącznej powierzchni 0,33 ha.
- Park krajobrazowy w Grzybinach – o powierzchni 3,50 ha. Roślinność parkowa zawiera dużą liczbę gatunków drzew. Najbardziej popularnym gatunkiem jest klon pospolity, lipa, wiąz.
- Park krajobrazowy w Jankowicach – o powierzchni 1,30 ha (w tym 0,10 ha wody). W skład roślinności parku wchodzi 22 gatunki drzew liściastych i iglastych oraz krzewów liściastych.
- Park krajobrazowy w Kramarzewie – o powierzchni 1,04 ha. Skład gatunkowy roślinności ogranicza się do 10 gatunków drzew i grupy nielicznych krzewów.
- Park krajobrazowy Księży Dwór – o powierzchni 3,30 ha. Na terenie parku zinwentaryzowano 509 sztuk drzew i krzewów. Najwięcej jest drzew akacji, następnie – jesionów. 2 jesiony uznano za pomniki przyrody.
- Park krajobrazowy w Myśłętach – o powierzchni 4,20 ha. Na terenie parku znajduje się staw o powierzchni 0,60 ha. Wśród drzew najczęściej występują: klony, lipy, topole białe, wiązy górskie i buki.
- Park krajobrazowy w Ruszkowie – o powierzchni 3,04 ha. Gatunki drzew występujące w parku to: klony, graby, lipy. Drzewa godne uznania za pomniki przyrody to olcha i aleja lipowa do szkoły od szosy.
- Park w Rudolfowie – o powierzchni 3,44 ha. Występują tu następujące gatunki drzew: lipy drobnolistne, jesiony, klony zwyczajne i brzozy brodawkowate oraz 65 sztuk jesiona.
- Park w Sławkowie – o powierzchni 4,00 ha. Na terenie parku znajduje się też staw o powierzchni 0,10 ha.

3.4 Ocena zasobów i stanu środowiska.

Według koncepcji sieci ekologicznej EKONET – PL, przez teren gminy przebiega korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym, którego osią jest rzeka Działdówka (Wkra). Spełnia on istotną rolę w systemie powiązań przyrodniczych, jako łącznik między obszarami węzłowymi o znaczeniu międzynarodowym (Zachodniomazurskim i Puszczy Kampinoskiej) oraz między obszarami węzłowymi o znaczeniu krajowym. Podobna wysoka ranga ekologiczna dotyczy też terenów północno-zachodniej części gminy.

Na terenie Gminy Działdowo występują obszary chronionego krajobrazu w północno – zachodniej części gminy w rejonie na południowy – zachód od wsi Grzybiny, oraz obszar chronionego krajobrazu położony w południowej części gminy w rejonie na południe od drogi Petrykozy – Rywoczyny – Zakrzewo – Wierzbowo (zgodnie z Uchwałą Nr 59 / X / 90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ciechanowie w sprawie wyznaczania obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa ciechanowskiego).

Dla tych cennych przyrodniczo terenów powinna zostać ustalona odrębna polityka przestrzenna, której zadaniem jest utrzymanie ich znaczenia dla ekosystemów krajowych i międzynarodowych.

Chronione są też doliny: rzeki Działdówki stanowiącej ponadregionalny system ekologiczny, oraz rzeki Wel stanowiąca regionalny system ekologiczny.

Na terenie gminy występują tereny o bardzo wysokim stopniu zagrożenia wód podziemnych na zanieczyszczenia. Są to tereny o znacznej wrażliwości na antropopresję.

W związku z możliwością występowania zanieczyszczeń bakteriologicznych związanych z często płytkim występowaniem wody gruntowej i brakiem warstwy izolującej, jak również ze względu na niejednokrotnie zbyt małą wydajność niektórych ujęć (zwłaszcza w okresach suchych) - wody tego poziomu na ogół nie nadają się jako źródło zaopatrzenia w wodę do celów pitnych. Dla polepszenia tej sytuacji należałoby zaopatrzyć ludność w wodę z głębszych czwartorzędowych poziomów wodonośnych poprzez rozbudowę istniejącej sieci wodociągowej, bądź budowę nowych głębszych ujęć.

Tereny na północny – wschód i południowy – zachód od Działdowa są mało korzystne dla zagospodarowania ich rolniczo. Można je jednak przeznaczyć pod budownictwo mieszkaniowe.

Gmina Działdowo posiada stosunkowo niewielką powierzchnię terenów charakteryzujących się niekorzystnymi warunkami klimatu lokalnego.

Korzystne warunki klimatyczne mają obszary leśne, znajdujące się poza dolinami, a także tereny bezpośrednio do nich przyległe. Gorsze warunki klimatyczne występują w lasach porastających doliny, chodzi tu głównie o niekorzystne w ich obrębie warunki termiczno-wilgotnościowe.

Tereny najodpowiedniejsze do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej – z punktu widzenia warunków klimatycznych można uważać południową oraz północno – wschodnią dzielnicę Miasta Działdowo.

Obiekty przemysłowe w rejonie Działdowa, byłoby najbardziej wskazane lokalizować na północ od Kolgartowa.

Przeważające na badanym terenie wiatry południowo-zachodnie wynosić będą zanieczyszczenia poza obszary najgęściej zaludnione.

4 Wartości kulturowe zagospodarowania obszaru.

4.1 Rys historyczny opracowywanego obszaru.

Działdowo leży na prastarej ziemi mazurskiej. Ziemię tę zamieszkiwała ludność staropruska, która dzieliła się na kilka plemion. Okolice Lubawy, Ostródy, Dąbrówna i Nidzicy zamieszkiwali Sasinowie. Od roku 1341 ziemie działdowskie podlegały komturowi ostródzkiemu. Wcześniej, bo już w roku 1306 Krzyżacy rozpoczęli budowę zamku. Wraz z rozpoczęciem budowy przy brodzie na rzece zaczęła powstawać osada. Prawdopodobnie była to osada rybacka. Zazwyczaj przy budowie zamków na ziemiach krzyżackich powstawały osady produkujące żywność na potrzeby załóg zamkowych.

Prawa miejskie nadał osadzie Wielki Mistrz Zakonu Rudolf Konig dokumentem lokacyjnym z dnia 14 sierpnia 1344 roku.

Początek XVIII wieku to rozkwit miasta, odbudowuje się ono po wojnach polsko – szwedzkich, przeżywa czterdziestoletni okres rozkwitu i pokoju.

Na początku XIX wieku przez Działdowszczyznę dwukrotnie przeszły wojska Napoleona - krocząc w stronę Moskwy oraz po klęsce podczas odwrotu.

Ziemia działdowska była terenem ciężkich walk w czasie I wojny światowej. Już w pierwszych dniach wojny oddziały rosyjskie przejściowo opanowały wsie na południe od Działdowa. Wkrótce rozpoczęła się ofensywa na Prusy Wschodnie. Wojska niemieckie przeszły do kontrataku. Najkrwawszą bitwę stoczono o Uzdowo. Rosjanie ponieśli klęskę. Chociaż próbowali zająć Działdowo jeszcze dwa razy, miasta nie opanowali, ale wsie Białuty, Brodowo, Dźwierznia, Iłowo, Napierki, Narzym, Rywociny i Zakrzewo przeszły w ich ręce.

W dwudziestoleciu międzywojennym Działdowszczyznę zamieszkiwali Polacy, Mazurzy i Żydzi. Źródłem utrzymania mieszkańców były rzemiosło i handel, nie powstawały większe zakłady przemysłowe.

Wojska niemieckie wkroczyły do Działdowa 2 września 1939 roku. Od początku okupacji miasto przeszło do dziejów martyrologii. Już w pierwszych dniach września utworzono gestapo, które mordowało i prześladowało mieszkańców miasta i okolic.

W nocy z 17 na 18 stycznia 1945 roku Działdowo zostało wyzwolone. Po II wojnie światowej Działdowo, jako siedziba powiatu, należało do województwa warszawskiego.

Od 6 lipca 1950 roku zostało włączone do województwa olsztyńskiego, a od 1 czerwca 1975 roku do województwa ciechanowskiego. Natomiast od 1 stycznia 1999 roku miasto należy do nowopowstałego województwa warmińsko-mazurskiego.

4.2 Charakterystyka dziedzictwa kulturowego.

Gmina Działdowo jest dość zasobna w obiekty wartościowe pod względem kulturowym. Należą do nich elementy środowiska przyrodniczego i zabytkowego. Na terenie gminy znajdują się dwa obszary chronionego krajobrazu, liczne stanowiska archeologiczne, pomniki przyrody w postaci pojedynczych drzew na terenach parków zabytkowych oraz aleje zabytkowe.

Na kształtowanie środowiska kulturowego mają również wpływ liczne obiekty budownictwa i architektury. Należą do nich pojedyncze obiekty, zespoły budynków – najczęściej po byłych PGR oraz cmentarze i parki zabytkowe. Większość obiektów przejawia typowe cechy architektury regionu Warmii i Mazur. Na terenie gminy znajdują się również ciekawe zespoły architektoniczno – parkowe, jak np. w Księżym Dworze, przedstawiające interesujące wartości kulturowe. Większość obiektów to budynki z przełomu XIX / XX w., murowane z czerwonej cegły, z dachami dwuspadowymi, czasami mansardowymi, krytymi dachówką w przeciętnym stanie technicznym, wymagającym jednak remontu. Pewna ilość obiektów natomiast o ciekawych formach architektonicznych straciła w wyniku prowadzonych prac remontowych swoje walory zabytkowe. Na szczególną uwagę zasługują zespoły podworskie, ujmujące w sobie kilka, czasami kilkanaście obiektów architektonicznych, połączonych często z parkiem podworskim lub jego pozostałościami.

Odrębność architektoniczną obiektów wartościowych pod względem kulturowym wykazuje analiza zabudowy niektórych miejscowości na terenie gminy, np. przewaga drewnianych domów, ale otynkowanych w Pierławkach, przykłady regionalnego budownictwa drewnianego w Gnojnie, dachy kryte łupkiem w Klęczkowie, ściany murowane z kamienia i cegły czerwonej w Księżym Dworze.

Ogólnie gmina jest zasobna w obiekty wartościowe pod względem kulturowym. Stan jednak wielu z nich jest wyraźnie, głównie poprzez nieodpowiednie działania zubożony. Część obiektów natomiast, jak np. cmentarze ewangelickie, parki podworskie występuje w formie śladowej, czy wręcz jest trudna do identyfikacji. Obiekty architektoniczne są na ogół w stanie zadowalającym o przeciętnej, niekiedy ciekawej wartości kulturowej, wykazującej cechy regionu Warmii i Mazur.

4.3 Charakterystyka budownictwa wsi.

Cechą charakterystyczną założenia przestrzennego zagrody chłopskiej w Gminie Działdowo jest oddzielne położenie budynku mieszkalnego od pozostałych budynków gospodarczych. Działki siedliskowe mają przeważnie kształt wydłużonego prostokąta.

Budynek mieszkalny zajmuje front działki siedliskowej i zwrócony jest kalenicowo do drogi. Budynki gospodarcze sytuowano najczęściej na tyłach działek, wzdłuż pozostałych trzech boków działki. Domy mieszkalne wybudowane są często z czerwonej cegły, lub drewna. Budynki gospodarcze pobudowane są z samego kamienia polnego lub łączonego z cegłą.

4.4 Sieć drogowa.

Na terenie gminy Działdowo zachowały się zabytkowe aleje wzdłuż których zlokalizowane są trasy drogowe. Aleje te znajdują się na odcinkach takich tras jak:

- droga wojewódzka nr 542 Ostróda – Uzdowo – Burkat – Działdowo,
- droga wojewódzka nr 538 Nowe Miasto Lubawskie – Uzdowo – Nidzica,
- droga powiatowa nr 07133 Działdowo – Księży Dwór.

4.5 Archeologia.

Obszar Gminy Działdowo posiada pełne rozpoznanie archeologiczne. W tej chwili badania archeologiczne prowadzone są w rejonie wsi: Burkat, Kramarzewo, Księży Dwór, Kurki, Rudolfowo, Sławkowo, Turza Wielka, Uzdowo, Wysoka i Zakrzewo.

5 Ludność.

Gminę Działdowo zamieszkuje obecnie 10325 mieszkańców. Jest ona typową pod tym względem gminą wiejską w Polsce, o porównywalnym potencjale ludnościowym. Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 37,6 osób/km². Wskaźnik ten dla województwa warmińsko-mazurskiego wynosi 60 osób/km², a dla kraju 124 osoby/km². Świadczy to o niskim zaludnieniu gminy w stosunku do województwa. Znacznie lepiej ten wskaźnik wygląda w porównaniu do pozostałych gmin wiejskich województwa, dla których ten wskaźnik wynosi 25 osób/km².

Podstawowe wskaźniki demograficzne dotyczące Gminy Działdowo.

Lp.	Wskaźnik	Gmina Działdowo		Powiat działdowski (1999 rok)
		1998	1999	
1	Ludność (w tys)	10101	10325	68385
2	Przyrost naturalny	55	73	279
3	Saldo migracji	- 39	- 53	+ 34
4	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	5,5	7,3	4,10

Analizując pod względem demograficznym rozwój gminy na przestrzeni ostatnich lat można stwierdzić, że następuje niewielki wzrost liczby ludności. Wynika on z przyrostu naturalnego, który wynosił w 1999 roku 73 osoby i z niskiego ujemnego salda migracji. Saldo migracji w 1999 roku wynosiło - 53 osoby. Tendencja ta jest pozytywna. Należy jednak przewidywać w najbliższych latach wzrost migracji oraz spadek liczby mieszkańców gminy.

W Gminie Działdowo wśród ludności przeważają osoby w wieku produkcyjnym – 5859 osób, stanowią one 56,7 % wszystkich mieszkańców gminy. Wysoki jest również udział mieszkańców w wieku do 18 lat (1980 osób – 29,1% wszystkich mieszkańców). Mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowią tylko 14,2 %. Wśród ludności przeważają mężczyźni - 5189 osób, kobiet jest 5136. Wskaźnik feminizacji gminy wynosi 0,98 (powiat 1,01).

Poniższe zestawienia uwzględnia również dane dotyczące Kolgartowa, które w tej chwili znajduje się już w granicach Miasta Działdowa.

Ilość kobiet	5136
Ilość mężczyzn	5189
Ogółem	10 325

L. P.	Nazwa wsi	Liczba mieszkańców
1	Burkat	383
2	Bursz	71
3	Drzazgi	12
4	Filice	196
5	Gnojenko	49
6	Gnojno	300
7	Gąsiorowo	290
8	Grzybiny	424
9	Jankowice	282
10	Kisiny	552
11	Kłęczkowo	84
12	Kolgartowo	247
13	Komorniki	82
14	Kramarzewo	376
15	Krasnołąka	260
16	Księży Dwór	595
17	Kurki	389
18	Lipówka	115
19	Malinowo	125
20	Myśłeta	270
21	Mosznica	105
22	Niestoja	133
23	Petrykozy	339
24	Pierławki	270
25	Požary	303
26	Prusinowo	305
27	Rywociny	116
28	Rudolfowo	173
29	Ruszkowo	795
30	Sękowo	88
31	Sławkowo	411
32	Turza Wielka	679
33	Uzdowo	734
34	Wilamowo	42
35	Wysoka	426
36	Zakrzewo	304
OGÓŁEM		10 325

Bezrobocie.

Na terenie gminy zarejestrowanych jest 1399 bezrobotnych (w ciągu 1999 roku bezrobocie wzrosło o 239 osób), w tym kobiety 840. Bezrobotni stanowią 13,5 % wszystkich mieszkańców gminy. W stosunku do ludności gminy w wieku produkcyjnym procentowy udział bezrobotnych wynosi 23,8%.

Struktura bezrobotnych Gminy Działdowo według wieku.

Podział wiekowy (w latach)	ogółem
18 - 24	413
25 - 34	386
35 - 44	363
45 - 54	226
55 - 60	10

W porównaniu do roku 1998 liczba bezrobotnych w gminie wzrosła o 239 osób. Największa liczba bezrobotnych zamieszkuje w miejscowościach, w których znajdowały się PGR-y. Sytuacja ta spowodowana została likwidacją tych zakładów. Należy podkreślić, że dane dotyczące bezrobotnych obejmują tylko osoby zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Działdowie (bez uwzględnienia tzw. bezrobocia ukrytego).

6 Stan zagospodarowania obszaru.

6.1 Mieszkalnictwo.

Stan zasobów mieszkalnych na obszarze Gminy Działdowo wynosi obecnie 2538 mieszkań. Większość mieszkań wybudowano w latach 1918–1944.

Zasoby mieszkaniowe Gminy Działdowo na tle Powiatu Działdowskiego.

Lp.	Wyszczególnienie	Gmina Działdowo	Powiat Działdowski
1	Mieszkania	2538	18060
2	Izby	8505	67047
3	Liczba izb w mieszkaniu	3,35	3,71
4	Liczba osób w jednym mieszkaniu	3,94	3,70
5	Powierzchnia użytkowa jednego mieszkania (m ²)	57,60	63,60

Na tle Powiatu Działdowskiego analizowana gmina nie odbiega pod względem powierzchni użytkowej oraz liczby izb w mieszkaniu od otoczenia zewnętrznego. Wyższa od średniej dla powiatu jest liczba osób w jednym mieszkaniu.

Budynki oddane do użytku w latach 1995 – 1999 na terenie Gminy Działdowo.

rok	mieszkalne	inwentarskie	oczyszczalnie ścieków	sklepy	garaże	magazynowe	tartaki do cięcia kamienia	pozostałe
1995	3	1	-	-	-	-	-	-
1996	1	-	-	1	2	-	-	-
1997	3	-	1	-	-	-	-	-
1998	2	3	-	-	-	2	1	-
1999	4	2	-	-	-	-	-	1
OGÓŁEM	13	6	1	1	2	2	1	1

Pozwolenia na budowę wydane w latach 1995 – 1999 na terenie Gminy Działdowo.

rok	budynki mieszkalne	budynki inwentarskie	szkoły	pawilony handlowe	piekarnie	budynki na sprzęt rolniczy i magazynowe	tartaki, zakłady obróbki drewna	warsztaty mechaniczne
1995	19	3	-	3	-	1	1	1
1996	6	4	-	2	-	3	-	-
1997	9	5	1	-	-	2	-	-
1998	16	5	1	-	1	-	-	-
1999	19	-	-	-	-	3	1	-
OGÓŁEM	69	17	2	5	1	9	2	1

6.2 Działalność gospodarcza.

Na terenie gminy działa 225 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w ewidencji działalności gospodarczej (wg rejestru gminnego). Wg danych Urzędu Statystycznego w gminie działa 241 podmiotów gospodarczych. Różnica ta wynika z nieuwzględnienia w rejestrze w rejestrze gminnym spółek prawa handlowego, spółdzielni oraz przedsiębiorstw państwowych. Brak jest danych o liczbie zatrudnionych w tych jednostkach. W sektorze publicznym działa na terenie gminy 17 firm w formie spółek akcyjnych.

Gmina jest współwłaścicielem Spółki Akcyjnej Działdowska Agencja Rozwoju nie prowadzi ona jednak typowej działalności gospodarczej, a jej zysk przeznaczony jest na cele społeczności lokalnej.

Wśród podmiotów gospodarki narodowej wg wybranych sekcji EKD (bez zakładów osób fizycznych) zarejestrowanych na terenie Gminy Działdowo, przeważają podmioty prowadzące działalność produkcyjną – 4 firmy oraz firmy handlowo-usługowe – 14 firm.

Podmioty gospodarki narodowej wg wybranych form prawno-organizacyjnych.

Lp.	Wyszczególnienie	Gmina Działdowo
1	Przedsiębiorstwa państwowe	1
2	Spółki prawa handlowego (spółki z o.o.)	7
3	Pozostałe spółki	11
4	Spółdzielnie	-
5	Zakłady osób fizycznych	199

Źródło:

Przegląd statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 1999 roku
(dane za 1998r.)

Najbardziej popularną formą prowadzenia działalności gospodarczej wśród mieszkańców Gminy Działdowo jest działalność zarejestrowana jako zakłady osób fizycznych – 199 firm, z tej liczby m.in.:

- 25 firm prowadzi działalność produkcyjną,
- 31 firm prowadzi działalność w zakresie usług budowlanych,
- 91 firm prowadzi działalność handlową,
- 3 firmy to hotele i restauracje,
- 19 firm prowadzi działalność w zakresie transportu,
- 2 firmy zajmują się obsługą nieruchomości i firm.

Nowe podmioty gospodarcze powstające na terenie Gminy Działdowo powinny być związane z usługami i sektorem rolno-spożywczym oraz turystycznym. Rozwój działalności gospodarczej obok wzrostu lokalnej aktywności wpływa na zwiększenie dochodów uzyskiwanych z podatku od nieruchomości i pośrednio z udziałów w podatku od dochodów osobistych. Analiza rynku pracy wskazuje na szanse zatrudnienia w zawodach tradycyjnych związanych z rozwojem turystyki, rekreacji i wypoczynku w regionie – w ramach tego również przy drobnych pracach inwestycyjno-remontowych.

6.2 Wyposażenie w usługi.

Ochrona zdrowia.

Podstawową opiekę profilaktyczno-leczniczą dla ludności Gminy Działdowo zapewniają ośrodki zdrowia w Mieście Działdowo. Wszyscy mieszkańcy gminy korzystają ze szpitala w Działdowie. Pomoc społeczną dla osób najbardziej potrzebujących prowadzi Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Działdowie.

Ośrodki zdrowia.

Ośrodek	Obsługuje miejscowości
Niepubliczny ZOZ „Elmedika” w Uzdowie	Gąsiorowo, Grzybiny, Jankowice, Kramarzewo, Lipówka, Mosznica, Myślęta, Ruszkowo, Sękowo, Sławkowo
Publiczny Ośrodek Zdrowia w Działdowie	Miasto i Gminę Działdowo, Kleczkowo, Komorniki, Kolgartowo, Krasna Łąka, Malinowo, Filice, Kisiny, Księży Dwór, Kurki, Niestoja, Pożary, Wilamowo, Burkat, Bursz, Drzazgi, Pierławki, Prusinowo, Rudolfowo, Rywociny, Turza Wielka, Wysoka, Zakrzewo
Publiczny Ośrodek Zdrowia w Niechłonie gm. Płońnica	Gnojenko, Gnojno, Petrykozy

Oświata i wychowanie.

W 1996 roku gmina przejęła szkoły jako zadanie własne. Tym samym od tego roku odpowiada między innymi za właściwość gospodarki finansowej szkół i zapewnienie im wystarczających zasobów finansowych. Przejęcie oświaty oznaczało podwojenie budżetu rocznego gminy, bowiem wydatki na oświatę stanowią około 50 % wszystkich wydatków gminy. Wydatki na oświatę przewyższają subwencję oświatową. Świadczy to o skali problemu i jednocześnie o priorytetowym traktowaniu tego problemu przez elity rządzące gminą. Na obszarze Gminy Działdowo działa 15 szkół podstawowych, 2 gimnazja oraz Zespół Szkół Rolniczych w Malinowie. W szkołach tych w roku szkolnym 1998 / 1999 uczyło się 1364 uczniów. Inwestowanie w tę dziedzinę wydaje się dla przyszłości gminy bardzo ważne. Wśród tej działalności, z uwagi na charakter regionu, wyróżnić trzeba edukację ekologiczną. Powinna ona być integralnym składnikiem nauczania różnych przedmiotów, a nawet stać się odrębnym przedmiotem w szkołach gminnych. Wiodącą rolę w tym zakresie winien odgrywać Zespół Szkół Rolniczych w Malinowie posiadający niezbędne do tego celu warunki tj. prowadzący Gospodarstwo Ekologiczne. Edukacja ta powinna być również ważnym dziełem pozaszkolnych zajęć dzieci i młodzieży. Programy nauczania w szkołach gminnych powinny zawierać elementy związane z problemami integracji Polski z Unią Europejską.

Szkoły średnie.

Nazwa szkoły	Powierzchnia [m²]		Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Kadra				Ilość miejsc w internacie
					Nauczyciele		Administra-cja		
	Szkoła	Internat			W szkole	W internacie	W szkole	W internacie	
Zespół Szkół Rolniczych w Malinowie	3373	2286	403	17	30	2	25	3	80

Plan sieci publicznych gimnazjów oraz granice obwodów szkolnych.

L.P.	Nazwa i miejscowość szkoły.	Powierzchnia użytkowa.	Wsie wchodzące w skład obwodu szkolnego.
1	Publiczne Gimnazjum Nr 1 w Burkacie	738 m ²	Burkat, Turza Wielka, Drzazgi, Niestoja, Filice, Klęczkowo, Krasnołąka, Pożary, Wilamowo, Księży Dwór, Kurki, Prusinowo, Petrykozy, Rywociny, Zakrzewo, Gnojno, Gnojnenko, Wysoka, Pierławki, Sękowo
2	Publiczne Gimnazjum Nr 2 w Sławkowie	950 m ²	Uzdowo, Kramarzewo, Grzybiny, Myślęta, Sławkowo, Ruszkowo, Jankowice, Gąsiorowo, Lipówka, Mosznica

Publiczne Szkoły Podstawowe na terenie Gminy Działdowo znajdują się w miejscowościach: Grzybiny, Gnojno, Kisiny, Klęczkowo, Księży Dwór, Petrykozy, Ruszkowo, Turza Wielka, Uzdowo i Wysoka.

Oddziały przedszkolne znajdują się w miejscowościach: Burkat, Gnojnenko, Grzybiny, Kisiny, Klęczkowo, Krasnołąka, Księży Dwór, Kurki, Petrykozy, Ruszkowo, Sławkowo, Turza Wielka, Uzdowo, Wysoka i Zakrzewo.

Obiekty kultu religijnego

Gmina Działdowo swoim obszarem przynależy do trzech Archidiecezji:

- Północny obszar gminy do Archidiecezji Warmińskiej,
- Środkowa część gminy do Archidiecezji Toruńskiej,
- Południowo – zachodnia część do Archidiecezji Płockiej.

Kościół parafialne i kaplice znajdują się w miejscowościach:

- Burkat,
- Lipówka,
- Ruszkowo,
- Turza Wielka,
- Uzdowo.

Obiekty użyteczności publicznej

Obiekty użyteczności publicznej w Gminie Działdowo.

L. P.	Miejscowość	Biblioteki (liczba zatrudnionych)	Świetlice	Boiska
1	Burkat	Gminna Biblioteka (1 osoba + stażystka)	Jest	Nie ma
2	Gnojno	Nie ma	Jest	Nie ma
3	Grzybiny	Nie ma	Jest	Nie ma
4	Kisiny	Jest (1 osoba)	Jest w Remizie Strażackiej	Nie ma
5	Krasnołąka	Nie ma	Jest	Nie ma
6	Kurki	Jest (1 osoba)	Nie ma	Nie ma
7	Myśłeta	Nie ma	Jest	Nie ma
8	Niestoja	Nie ma	Jest w Remizie Strażackiej	Nie ma
9	Petrykozy	Jest (1 osoba)	Jest	Nie ma
10	Požary	Nie ma	Jest	Nie ma
11	Ruszkowo	Jest (1 osoba)	Jest w Remizie Strażackiej	Jest
12	Turza Wielka	Nie ma	Jest	Nie ma
13	Uzdowo	Jest (1 osoba)	Jest w Remizie Strażackiej	Nie ma
14	Wysoka	Nie ma	Jest	Nie ma
15	Zakrzewo	Nie ma	Jest	Nie ma

Handel i usługi

L.p.	Miejscowość	Rodzaj działalności				
		Wpisu dokonano w roku				
		1996	1997	1998	1999	2000
I	II	III	IV	V	VI	VII
1	Burkat	- kultura i oświata, sklep spożywczy, dystrybucja gazu	- sprzedaż pasz i koncentratów		- naprawa samochodów, - usługi budowlane, - usługi budowlane	
2	Filice	- produkcja mebli, usługi stolarskie			- kupno sprzedaż samochodów, naprawa, - gaz butlowy	- usługi stolarskie
3	Gnojno			- produkcja mat słomianych	- handel mater. budowlanymi, samochody, maszyny budowlane, eksport warzyw i owoców - produkcja mat słomianych - sklep ogólny	
4	Gąsiorowo			- sklep ogrodniczy - usługi sprzętowo- transportowe, wykopy pod kolektory, - usługi budowlane - handel ogólny		

I	II	III	IV	V	VI	VII
5	Grzybiny	- sklep spożywczo-przemysłowy, - sklep ogólny				
6	Jankowice		- usługi transportowe	- usługi remontowo-budowlane		
7	Kisiny		- sprzedaż odzieży, - produkcja kotłów c.o., usługi ogólnobudowlane, - handel okrężny, - komis i naprawa pojazdów	- przewozy osób, usługi spedycyjne, - handel hurtowy, detaliczny ogólny, remonty samochodów, węgiel, art. budowlane, - usługi blacharsko-dekarskie, - handel ogólny, - projektowanie nadzór techniczny, kosztorysowanie, instalacje sanitarne, ciepłownicze, produkcja wyrobów i naprawa urządzeń ciepłowniczych, sanitarnych, elektrycznych	- usługi transportowe, - usługi blacharskie, lakiernictwo, - usługi transportowo-rolne, - usługi dekarskie, malowanie, stolarka, - usługi ogólnobudowlane, - piekarnia, - handel hurtowy i detaliczny, ogólnospożywczy przemysłowy i samochody, - zakład ogólnobudowlany, - usługi remontowe	- sprzedaż hurtowa i detaliczna drzew, krzewów i roślin, - handel hurtowy i detaliczny ogólny, - sprzedaż części zamiennych, - sklep spożywczo-przemysłowy, - usługi ogólnobudowlane

I	II	III	IV	V	VI	VII
8	Klęczkowo			- sklep ogólny		
9	Kolgartowo		- usługi marketingowe, - usługi budowlane	- handel ogólny		- sprzątanie
10	Komorniki		- handel, produkcja, art. spożywcze, usługi transportowe, - zakład produkcyjno-handlowy wyrobami plastikowymi, - zakład szwalniczy	- handel hurtowa i detaliczna wszystko	- kupno sprzedaż samochodów	
11	Kramarzewo	- sklep ogólnospożywczy, przemysłowy			- taxi, handel obwoźny ogólny	
12	Krasnołąka			- usługi stolarskie, ślusarskie i budowlane, - sklep ogólny, gaz butlowy, - sklep ogólny		

I	II	III	IV	V	VI	VII
13	Księży Dwór	- zakład gastronomiczny, handel detaliczny ogólnospożywczy i przemysłowy, - usługi pojazdowe	- handel hurt i detal ogólnospożywczy i przemysłowy, - usługi ogólnobudowlane, - sklep ogólny, handel okrężny, zakład gastronomiczny, - kupno-sprzedaż maszyn rolniczych i budowlanych	- bar gastronomiczny, sklep spożywczo-przemysłowy, metalowy, chemiczny, - zakład remontowo-budowlany, - handel hurtowy i detaliczny, stacjonarny i obwoźny, wszystko	- obsługa muzyczna imprez, organizowanie imprez, - sprzedaż ogólnospożywcza i przemysłowa	
14	Kurki			- zakład wytwórczo-handlowy, odzież	- zakład ogólnobudowlany	- sklep ogólny
15	Malinowo				- instalacje sanitarne, transport, handel hurtowy i detaliczny ogólny, eksport import wyrobów ogrodowych, - usługi transportowo-drogowe	

I	II	III	IV	V	VI	VII
16	Myśłeta	- usługi rolne i transportowe, handel artykułami rolno-przemysłowymi		- usługi remontowo budowlane, - usługi rolne, transportowe, handlowe, - usługi transportowe,		
17	Mosznica	- handel obwoźny		- usługi ogólnobudowlane		
18	Niestoja		- usługi budowlane, - usługi montersko-spawalnictwo, - handel ogólny		- usługi spawalnictwo-ślusarskie	- usługi ślusarskie i spawalnictwo
19	Petrykozy			- usługi remontowo budowlane		- sklep spożywczo-przemysłowy
20	Pierławki	- przewóz osób taxi		- auto komis - szyldy, reklamy	- produkcja metalowa, usługi remontowo-budowlane	
21	Požary		- sklep ogólny		- usługi budowlane	
22	Rywociny	- sklep spożywczo-przemysłowy	- handel, usługi ogólne	- usługi remontowo-budowlane	- wynajem lokali, handel ogólnospożywczy	

I	II	III	IV	V	VI	VII
23	Ruszkowo	- sklep spożywczy, artykuły ogólne, - usługi transportowe, handel odzież używana, sklep z artykułami spożywczo- przemysłowymi, - usługi transportowe		- bar gastronomiczny, sklep spożywczo- przemysłowy, metalowy, chemiczny, - handel obwoźny, odzież, - handel obwoźny, - sprzedaż artykułów przemysłowych, usługi marketingowe, montersko- spawalnicze, - sklep ogólny	- usługi leśne - zakład produkcji przewodów elektrycznych, budowa budynków	- naprawa pojazdów mechanicz- nych, - usługi leśno- transportowe
24	Sękowo			- handel spożywczo- przemysłowy		
25	Sławkowo	- zakład usług leśnych		- zakład usług leśnych, - usługi: szpachla, glazura, terakota	- handel obwoźny przemysłowo- odzieżowy, spożywcze, - handel obwoźny artykułami przemysłowymi	

I	II	III	IV	V	VI	VII
26	Turza Wielka	- handel ogólny		- sklep ogólny, gaz, - usługi transportowe, - usługi ogólnobudowlane	- sklep przemysłowo- odzieżowy, AGD, handel obwoźny i stacjonarny	
27	Uzdowo	- usługi biopsychotroniczne, bioenergioterapia, magnetyza, - handel hurtowy spożywczo- przemysłowy, konfekcja lekka, - transport ciężarowy, mechanika pojazdowa, handel żwir, węgiel, - sklep ogólny, gaz butlowy	- usługi transportowe, - mechanika samochodowa, lakierowanie, blacharstwo, - usługi transportowe, węgiel, - sklep ogóln- spożywczy, handel obwoźny, wymiana butli, - usługa lekarza rodzinnego, - usługi krawieckie, - usługi różne leśne, ogrodowe	- handel spożywczo- przemysłowy	- handel artykułami paliwowymi, stacja paliw, - sklep ogólny, - zakład ślusarski	

I	II	III	IV	V	VI	VII
28	Wysoka	- handel obwoźny chemiczno-przemysłowy	- usługi ogólnobudowlane, - sprzedaż artykułów spożywczych i przemysłowych, papier, - handel usługi komputerowe, - transport obróbka, sprzedaż drewna		- sprzedaż detaliczna, spożywcza, przemysłowa, komputery, - handel montaż drzwi antywłamaniowych, - usługi transportowe handel przemysłowy	- usługi ogólnobudowlane, - produkcja i sprzedaż, prefabrykatów betonowych
29	Zakrzewo	- sprzedaż odzieży używanej, - sklep spożywczo-przemysłowy, rolny		- usługi leśne		

6.4 Rolnictwo

Struktura władania gruntami

W Gminie Działdowo największą powierzchnię – 16,670 ha (60,9%) stanowią grunty Skarbu Państwa, w tym:

- 11,390 ha (41,6%) grunty będące w zasobie własności Rolnej Skarbu Państwa,
- 4,496 ha (16,4%) grunty będące w Zarządzie Państwowych Gospodarstw Leśnych „Lasy Państwowe”,
- 784 ha (2,9%) grunty będące pozostałością po państwowych jednostkach organizacyjnych Skarbu Państwa,

Powierzchnia gruntów należących do osób fizycznych wynosi 9,960 ha, co stanowi 36,4% powierzchni gminy. W użytkowaniu wieczystym osób prawnych i fizycznych znajduje się 159 ha (0,6%) gruntów.

Powierzchnia gruntów stanowiąca własność (głównie tereny komunikacyjne) gminy obejmuje 509 ha (1,9%).

W odniesieniu do władania użytkami rolnymi i leśnymi struktura ta przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Użytki rolne		Użytki leśne	
	ha	%	ha	%
Zasób Własności Rolnej S.P.	10,634	53,0	205	4,3
Państwowe Gospodarstwa Leśne	146	0,7	4,120	87,3
Osoby fizyczne	8,945	44,6	369	7,8
Inne jednostki	348	1,7	24	0,5
Razem	20,073	100,0	4,718	100,0

Struktura jakości gruntów rolnych

W ramach oceny jakości gruntów rolnych w gminie Działdowo dokonano analizy struktury występowania klas bonitacyjnych w poszczególnych obrębach ewidencyjnych.

Z analizy tej wynika, że procentowy udział gruntów o najlepszych klasach bonitacyjnych (II, IIIa, IIIb i IVa) średnio w gminie wynosi 34,8 %.

Największy udział tych gleb występuje w obrębach Kisiny (91,2%) i Kurki (90,7%) wysoki w obrębach: Bursz (71,9%), Lipówka (70,7%), Gąsiorowo (63,3%), Krasnołąka (52,4%), Pierławki (50,4%), Klęczkowo (50,4%), dość wysoki w obrębach : Turza Wielka (45,6%), Uzdowo (44,9%) oraz Ruszkowo (44,6%).

Natomiast znaczny odsetek gruntów o najslabszej produktywności (kl. VI i VIz) występuje w obrębach: Petrykozy (19,6%), Rywoczyny (18,8%), Gnojenko (17,7%), Wysoka (16,2%), Komorniki (15,6%), Filice (13,0%) oraz Zakrzewo (11,4%).

Grunty te w przyszłości powinny być przeznaczone pod zalesienie.

Struktura zasiewów i plonów.

L.p.	Rodzaj zasiewu	Powierzchnia upraw w ha	%
1	żyto	28,8	28,8
2	mieszanki zbożowe	1730	13,3
3	jęczmień	1430	11,0
4	ziemniaki	1310	10,1
5	pszenica	1255	9,6
6	owies	1020	7,8
7	pszenżyto	796	6,1
8	rzepak i rzepik	630	4,8
9	buraki cukrowe	35	0,3

Szacowana powierzchnia odlogów i ugorów wynosi 10 ha. Szacunek przedwynikowy plonów podstawowych ziemiopłodów kształtuje się na poziomie średniej krajowej. Powierzchnia szacunkowa łąk trwałych w gospodarstwach indywidualnych wynosi 2491 ha. Uzyskany plon z ha w pierwszym pokosie wyniósł 34 dt, co daje zbiory na poziomie 85765 dt.

6.5 Leśnictwo.

Około 17 % powierzchni gminy zajmują lasy, przy czym 87,6 % tej powierzchni przypada na lasy państwowe. W porównaniu ze średnią lesistością kraju wynoszącą 27,3 %, lesistość omawianej gminy jest niska.

Największe obszary zajmują lasy na siedlisku boru mieszanego świeżego porastające na glebach brunatnych i bielicowych, o głębokim poziomie wód gruntowych, o dominującym drzewostanie sosnowym z domieszką dębu, brzozy, osiki, czasem świerku. W podszyciu występują m.in. jałowiec, czeremcha, leszczyna.

Lasy na siedlisku boru świeżego i lasu mieszanego zajmują obszary niemal równorzędne pod względem powierzchni. Lasy na siedlisku lasu mieszanego porastają wysoczyznę polodowcową, w środkowej części gminy, między wsią Uzdowo i Sękowo oraz w rejonie ujścia rzeki Szkotówki do rzeki Działdówki, na wschód od miasta Działdowo. Lasy te porastają gleby brunatne, o poziomie wód gruntowych w zasięgu systemu korzeniowego. W drzewostanie dominuje sosna ze stosunkowo dużym udziałem dębu i brzozy, sporadycznie świerku. W bogatym podszyciu i runie występują m.in. jesion, osika, grab, tarnina, poziomka, szczawik, zawilec.

Lasy na siedlisku boru świeżego porastają w zachodniej części gminy wokół wsi Drzazgi, na glebach bielicowych, o głębokim poziomie wód gruntowych. W drzewostanie dominuje sosna z domieszką brzozy, sporadycznie dębu i świerka, w ubogim podszyciu występuje jałowiec i jarzębina.

Lasy na siedliskach wilgotnych, przede wszystkim olsowych, lokalnie boru mieszanego wilgotnego porastają podmokłe bądź o okresowo podwyższonym poziomie wód gruntowych dna dolin.

Dominującym drzewostanem lasów gminy jest sosna w przewadze wieku poniżej 40 lat, z małym udziałem w wieku 41 – 60 lat. Większe skupiska dębu i brzozy, a także świerku występują sporadycznie.

Lasy prywatne występują w stosunkowo niewielkich kompleksach, porastając najsłabsze gleby, zwłaszcza w południowej części gminy. Są to lasy w przewadze na siedlisku boru świeżego i boru suchego, z dominującym drzewostanem sosnowym, w wieku przeważnie poniżej 40 lat.

Z uwagi na stosunkowo niską lesistość gminy zaleca się zalesianie obszarów występowania najsłabszych gleb (V i VI kl. gruntów ornych) sąsiadujących z kompleksami leśnymi oraz enklaw śródleśnych.

Największe powierzchnie predysponowane do zalesienia znajdują się na terenie następujących obrębów ewidencyjnych: Petrykozy, Niestoja, Filice i Sękowo.

6.6 Turystyka i rekreacja.

Na terenie gminy Działdowo nie ma wyodrębnionych terenów typowo turystycznych, czy rekreacyjnych.

W oparciu o walory przyrodniczo – krajoznawcze, kulturowe i rekreacyjne województwa proponuje się powstanie szlaku turystycznego (Szlak Grunwaldzki), który ma przebiegać od Czerwińska poprzez teren gminy Działdowo do Grunwaldu.

Zamierza się również utworzyć w lasach pod Malinowem Park Miejski, który ma służyć jako miejsce rekreacji mieszkańców Działdowa.

7. Układ i urządzenia komunikacyjne.

7.1 Komunikacja drogowa .

Najistotniejszym problemem do rozwiązania jest system obsługi gminy. Gmina powinna skierować swoje działania na pozyskanie środków pozabudżetowych na remont i modernizację dróg oraz zabiegać u władz powiatowych i wojewódzkich o dbanie o stan dróg powiatowych i wojewódzkich przechodzących przez teren gminy.

W obrębie gminy znajdują się:

Drogi wojewódzkie:

- nr 542 Ostróda – Uzdowo – Burkat – Działdowo,
- nr 544 Brodnica - Działdowo – Kisiny - Mława,
- nr 545 Działdowo – Nidzica,
- nr 538 Nowe Miasto Lubawskie – Uzdowo – Nidzica.

Wykaz dróg powiatowych na terenie gm. Działdowo wg stanu na dzień 01.01.1999 r.

L.p.	Nr drogi	Nazwa drogi	Lokalizacja od km – do km	Długość drogi (km)	Średnia szerokość jezdni (m)	Średnia szerokość pasa drogowego (m)
1	2	3	4	5	6	7
1	07101	Rączki – Jankowice - Leszcze	13+800 - 16+837	3,037	5,0	13,0
2	07102	Mosznica - Jankowice	0+000 - 3+080	3,080	5,0	12,0
3	07103	Lipówka - Gąsiorowo	0+000 -2+794	2,794	5,0	12,0
4	07104	Ruszkowo - Lipówka	0+000 - 6+008	6,008	5,0	14,0
5	07105	Ruszkowo - Sławkowo	0+000 – 7+343	7,343	5,0	13,0
6	07106	Sławkowo - Lipówka	0+000 – 2+582	2,582	5,5	12,0
7	07107	Szenkowo – Kramarzewo - Uzdowo	0+000 – 6+280	6,280	5,0	8,0-12,5
8	07108	Uzdowo – Ruszkowo	0+000 – 2+928	2,928	5,0	14,0
9	07109	Myśłeta - Grzybiny	0+000 – 6+464	6,464	5,5	13,0
10	07110	(Myśłeta – Grzybiny) – Gralewo Stacja	0+000 – 1+472	1,472	5,2	14,0
11	07125	Filice - Gralewo	0+000 – 7+844	7,844	5,0	15,0
12	07126	Myśłeta – Turza Wielka	0+000 – 3+345	3,345	5,0	12,0-14,0

1	2	3	4	5	6	7
13	07127	Burkat – Płońska – Wielki Łęck	0+000 – 1+473	1,473	5,5	12,0
14	07128	Płońska – Prioma - Wysoka	4+990 – 6+480	1,490	8,0	12,0
15	07129	Wilamowo - Komorniki	4+932 – 11+370	6,438	6,0	14,0
16	07130	Kłęzkowo – Krasnołąka – (Sarnowo)	0+000 – 5+172	5,172	5,0	13,0
17	07131	Działdowo – Malinowo – (Sarnowo)	2+021 – 4+280	2,259	5,0	14,0
18	07132	Nowa Wieś – Petrykozy - Działdowo	4+725 – 15+100	10,375	5,2	15,0
19	07133	Działdowo – Prusinowo - Gnojno	1+182 – 9+760	8,578	5,5	16,0
20	07134	Petrykozy - Gnojno	0+000 – 3+200	3,200	5,2	13,0
21	07135	Niechłonin - Zakrzewo	2+010 – 9+243	7,233	5,0	6,0 – 12,0
22	07301	Zawady - Rywociny	11+725 – 13+033	1,308	5,5	11,5
23	07305	Brodowo – Narzym - Bursz	14+473 – 16+325	1,852	5,5	14,0
		OGÓŁEM		102,555		

Drogi gminne:

- drogi twarde o nawierzchni z kostki kamiennej, betonowej, z płyt betonowych, nawierzchni betonowych i bitumicznych:

L.p.	Nazwa drogi	Długość drogi (km)	Rodzaj nawierzchni
1	Księży Dwór - Kurki	2,30	Asfalt
2	Burkat - Klęczkowo	0,30	Asfalt
3	Kisiny - Brodowo	3,40	Bruk
4	Turza Wielka - Rutkowice	1,80	Asfalt
5	Wilamowo - Pożary	2,00	Asfalt
6	Ruszkowo - Kolonia	0,20	Asfalt
7	Kurki - Narzym	0,30	Asfalt
8	Kisiny - Kisiny	1,00	Asfalt
	OGÓŁEM	11,30	

- długość dróg twardych ulepszonych i gruntowych – 112,5 km
Całkowita długość dróg gminnych wynosi 123,80 km.

7.2 Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy przebiegają linie kolejowe obsługujące transport pasażerski jak i towarowy relacji:

- Nr 9 magistrala Warszawa – Iława - Gdańsk, należąca do linii o państwowym znaczeniu, leży w międzynarodowym korytarzu transportowym Gdańsk – Żylina,
- Nr 208 Chojnice – Działdowo, należąca do linii o państwowym znaczeniu linia pierwszorzędna,
- Nr 216 Działdowo – Olsztyn należąca do linii o państwowym znaczeniu linia pierwszorzędna .
oraz
- Gralewo – Grzybiny – jest to kolej normalnotorowa z przeznaczeniem do transportu kruszyw i obsługi zlokalizowanych w tym rejonie żwirowni.

7.3 Obiekty inżynierskie.

L.p.	Lokalizacja	Rodzaj budowli
1	Kisiny	Most żelbetowy na rzece Wkra
2	Kisiny	Most drewniany na rzece Wkra
3	Kurki	Most żelbetowy na rzece Wkra
4	Trasa Zakrzewo-Działdowo	Most stalowy
5	Trasa Gnojenko-Działdowo	Most żelbetowy
6	Turza Wielka	Wiadukt drewniano-stalowy nad torami
7	Trasa Turza Wielka-Myszęta	Wiadukt drogowy ceglano-kamienny
8	Trasa Burkat-Skurpie	Wiadukt kolejowy ceglano-kamienny
9	Trasa Uzdowo-Ruszkowo	Wiadukt kolejowy ceglano-kamienny
0	Uzdowo	Maszt telefonii komórkowej
1	Komorniki	Maszt telefonii komórkowej
2	Malinowo	Wieża widokowa ceglano-kamienna (zniszczona)

7.4 Stacje paliw.

- Kisiny – stacja paliw płynnych i gaz,
- Uzdowo - stacja paliw płynnych i gaz.

7.5 Potencjalne zadania publiczne przewidywane do realizacji

- Modernizacja dróg i ulic krajowych,
- Modernizacja dróg wojewódzkich,
- Podjęcie badań archeologicznych wyprzedzających działania inwestycyjne (np. modernizacja lub budowa infrastruktury transportowej i technicznej).

8. Infrastruktura techniczna

Większość miejscowości w gminie Działdowo posiada podstawową infrastrukturę wodociągową oraz telefony. W większości wsi natomiast nie jest rozwiązany problem ścieków. Ścieki bytowo- gospodarcze z gospodarstw rolnych odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych oraz bezpośrednio do cieków wodnych, tylko w dwóch miejscowościach - w Uzdowie i Myśłętach – istnieje kanalizacja ściekowa. W Uzdowie znajduje się oddana do użytku w 1995 roku oczyszczalnia ścieków o wydajności 200 m³/ dobę. Wszystkie rodzaje zanieczyszczeń wpływają negatywnie na jakość wody pitnej w studniach kopanych.

8.1 Gazownictwo.

Opracowana jest koncepcja programowa gazyfikacji gm. Działdowo, która zawiera potrzeby zaopatrzenia w gaz dla każdej z miejscowości z terenu gminy.

Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia Dn 150 mm.

Tylko dwie miejscowości Księży Dwór i Kisiny zaopatrywane są w gaz poprzez stacje redukcyjne I^o, a w Malinowie istnieje sieć gazowa.

8.2 Zaopatrzenie w wodę .

Do celów pitnych dla ludności, inwentarza żywego oraz przemysłu rolno-spożywczego na terenie gminy Działdowo wykorzystuje się wodę wglębną. W małych jednostkach wiejskich funkcjonują wodociągi zagrodowe. Znacząca ich część wykorzystuje wątpliwe pod względem sanitarnym wody płytkie. Stan techniczny obiektów wodociągowych oceniany jest jako dobry. Jedynie w obiektach popegeerowskich urządzenia pozbawione eksploatacji szybko niszczeją i konieczna będzie ich pełna wymiana.

Zwodociągowanie gminy wyrażone długością sieci kanalizacyjnej przypadającej na 1000 mieszkańców wynosi 2,3 km/1000 mieszkańców. Na terenie gminy znajduje się 19 zbiorowych ujęć wody zaopatrujących całe miejscowości.

8.3 Gospodarka ściekowa.

W gminie funkcjonują dwie publiczne oczyszczalnie ścieków:

- miejska oczyszczalnia w Działdowie - obiekt nowy, duński na terenie wsi Księży Dwór,
- wiejska oczyszczalnia ścieków w Uzdowie (dwie jednostki typu Bioblok o przepustowości $2 \times 100\text{m}^3/\text{d}$, co odpowiada 2.000 – 3.000 mieszkańców wiejskich. Obydwa obiekty są stosunkowo nowe i reprezentują dobry stan techniczny. W trakcie remontu jest jedna oczyszczalnia wiejska (Ruszkowo). Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna typu rów cyrkulacyjny, a więc jednostka mało zawodna i korzystna w warunkach wiejskich.

Kanalizacja sieciowa funkcjonuje jedynie na terenie miasta Działdowa. Na terenach wiejskich, za wyjątkiem Uzdowa, brak jest kanalizacji sieciowej. Ewentualne ścieki dowozi się beczkowozem bezpośrednio do punktu zlewnego jednej z oczyszczalni. Stan techniczny istniejących kanałów jest poprawny.

8.4 Elektroenergetyka.

Teren gminy obsługiwany jest przez istniejącą stację 110 kV znajdującą się w Działdowie. Wymieniona stacja połączona jest liniami 110 kV ze stacjami w Nidzicy, Lidzbarku Welskim i Tuczach. Obszar gminy Działdowo w zakresie wysokich napięć podlega pod Zakład Energetyczny w Płocku. W zakresie zamierzeń inwestycyjnych w najbliższym czasie Zakład Energetyczny Płock nie zamierza uruchamiać nowych GPZ-ów i rozbudowywać sieci wysokiego napięcia.

8.5 Telekomunikacja i urzędy pocztowe.

Telefonia stacjonarna na terenie gminy Działdowo obsługiwana jest przez Telekomunikację Polską S.A.

W Uzdowie i Komornikach znajdują się maszty telefonii komórkowej.

Urzędy pocztowe i obsługiwane przez nie miejscowości.

L.p.	Wyszczególnienie	Obsługiwane miejscowości
1	Urząd pocztowy w Działdowie (kod 13 – 200)	Burkat, Filice, Niestoja, Klęczkowo, Kurki, Malinowo, Krasnołąka, Rudolfowo, Gnojno, Gnojenko, Pierławki Duże, Pierławki Małe, Księży Dwór, Prusinowo, Petrykozy, Zakrzewo, Bursz, Wysoka, Kisiny, Rywociny, Komorniki
2	Urząd pocztowy w Uzdowie (kod 13 – 214)	Uzdowo, Turza Wielka, Kramarzewo, Grzybiny Duże, Grzybiny Małe, Myśłeta, Wilamowo, Drzazgi, Sławkowo, Gąsiorowo, Mosznica, Lipówka, Sękowo, Pożary, Ruszkowo
3	Urząd pocztowy w Dąbrównie (kod 14 – 120)	Jankowice

Podsumowanie.

Oceniając stan infrastruktury technicznej gm. Działdowo trzeba zwrócić uwagę na dysproporcje pomiędzy obszarem miasta a terenami wiejskimi.

Jako priorytet należy traktować modernizację eksploatowanych już elementów infrastruktury oraz ich rozbudowę.

9. Gospodarka komunalna.

9.1 Cmentarze

Lp.	Obręb geodezyjny	Powierzchnia w ha	Charakterystyka obiektu
1	Burkat	0,25	Cmentarz ewangelicki, własność Parafii Ewangelickiej. Nieczynny.
		0,63	Cmentarz ewangelicki, własność Parafii Ewangelickiej. Nieczynny.
2	Bursz	0,1	Cmentarz ewangelicki. Nieczynny.
		0,1	Cmentarz ewangelicki. Nieczynny.
3	Kisiny	0,41	Cmentarz ewangelicki. Nieczynny.
4	Komorniki	0,15	Cmentarz ofiar II wojny światowej.
5	Księży Dwór	0,15	Cmentarz ofiar I wojny światowej. Nieczynny.
		0,05	Cmentarz ewangelicki rodziny Frankensteinów.
		0,05	Cmentarz ofiar I wojny światowej.
6	Krasnołąka	0,35	Cmentarz ewangelicki. Nieczynny.
7	Kurki	0,4	Cmentarz ewangelicki, własność Parafii Ewangelickiej.
		0,14	Cmentarz ewangelicki, własność Parafii Ewangelickiej.
8	Lipówka	0,68	Cmentarz ewangelicki, własność Parafii Ewangelickiej. Nieczynny.
9	Mosznica	0,6	Cmentarz ewangelicki, własność Urzędu Gminy w Działdowie. Nieczynny.
10	Niestoja	0,14	Cmentarz ewangelicki, własność Urzędu Gminy w Działdowie. Nieczynny.
11	Pierławki	0,25	Cmentarz ewangelicki, własność Parafii Ewangelickiej. Nieczynny.
12	Ruszkowo	1,04	Cmentarz rzymsko – katolicki, dawniej ewangelicki. Nieczynny.
13	Turza Wielka	1,14	Cmentarz parafialny, własność Parafii Rzymsko - Katolickiej
		0,5	Cmentarz ewangelicki, własność Urzędu Gminy w Działdowie. Nieczynny.
14	Uzdowo	0,55	Cmentarz ewangelicki, własność

			Parafii Ewangelickiej. Nieczynny.
15	Wilamowo	0,2	Cmentarz ewangelicki. Nieczynny.
16	Wysoka	0,2	Cmentarz ewangelicki, własność Parafii Ewangelickiej. Nieczynny.
		0,3	Cmentarz ewangelicki, własność Parafii Ewangelickiej. Nieczynny.
17	Zakrzewo	0,5	Cmentarz ewangelicki. Nieczynny.

9.2 Gospodarka odpadami.

Potencjalne zagrożenie dla środowiska stanowią wysypiska odpadów.

Wysypisko śmieci zlokalizowane jest w miejscowości Zakrzewo o przewidywanej żywotności około 20 lat. Z wysypiska tego korzystają : Miasto Działdowo, Gminy: Działdowo, Iłowo oraz Płońnica.

Gospodarka odpadami – stan 8.06.1999 roku

System odbioru odpadów: procent ludności objętej zorganizowanym systemem odbioru odpadów (szacunkowo)	45 000 mieszkańców
Lokalizacja wysypiska	Wieś Zakrzewo gm. Działdowo
Właściciel wysypiska	Miasto Działdowo, gm. Działdowo, gm. Płońnica, gm. Iłowo Osada
Powierzchnia zajmowana w ha	5,34
Ilość odpadów nagromadzonych w m ³	18 200
Ilość odpadów w m ³ /rok	31 200
Przewidywany czasokres lub rok zakończenia eksploatacji	Ok. 20 lat (do 2019 roku)
Zasięg terenu obsługiwany przez wysypisko	5 gmin powiatu Działdowskiego – członków Ekologicznego Związku Gmin Działdowszczyzny (cały powiat poza gminą Rybno)
System utylizacji odpadów np. składowanie, zagęszczanie, przesypywanie, kompostowanie, segregacja zorganizowana, ewent. inne	Obecnie: Składowanie, zagęszczanie, przesypywanie Docelowo: dodatkowo – kompostowanie, segregacja zorganizowana
Zabezpieczenia jak: uszczelnienie czaszy, drenaż, sposób postępowania z odciekami (wywóz na oczyszczalnię, rozdeszczowanie, swobodny odpływ, ewentualnie inne)	Uszczelnienie – geomembraną PEHD o grub. 2mm, odciek drenażem spływa do zbiornika i wywożony do oczyszczalni ścieków Księży Dwór – ok. 8 km
Badania oddziaływania na środowisko jak: piezometry (częstotliwość badania wód gruntowych)	Założone piezometry, częstotliwość badań raz do roku
Czy została wykonana ocena	Ocena wykonana dr hab. Krzysztofa Kasprzaka – biegłego z listy Ministerstwa

oddziaływania na środowisko	Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Nr 8/88
Stan formalno – prawny wysypiska: <i>uregulowany lub nie</i>	Uregulowany z opcją przeniesienia własności na majątek Ekologicznego Związku Gmin Działdowszczyzny
Czy została wyznaczona strefa oddziaływania na środowisko; ewentualnie sposób jej zagospodarowania	Strefa obejmuje obszar w granicach działki składowiska (ogrodzenia)